

Mentor

Sljajski list

Publinoi

Štev. 9-10 | Letn. XXII | 1934-35

Vsebina 9-10. številke.

	Stran
Mmgr. Dr. Tihomér Tóth (z avtorjevim dov. prevedel F. K.) / Čista mladost	193
France Dolenjski / Najsvetejša daritev	201
Emanuel Kolman / Za gozdom tihim	201
F. T. Grivški / Manhú	202
Šmarnogorski / Setev	204
Jelko Erzin / Pastir	204
Trudopolk / Meža voda je šumela	205
Po P. Schotteju V. Bohinec / Povest o morski kači	208
Emanuel Kolman / V noči	213
Ivan Podobnjkar / Mesto v pokoju	213
Janko Mlakar / Spomini	214
Dr. Fr. Jaklič / Da boš lepa in polna osebnost	220
Kajžarski / Jelena	221
Vera Romanovna / Rada	224
Slavoljub / Naša slovanska družina	226
K. M. Aleš / Memento	231
I. z. / Mladi Slovaki	232
Jelena Riasnicka / Sneženky	234
Helena Pavličková / Pismo iz Slovaške	232
Anatole France — A. A. / Dijak humanist	235
K. M. Aleš / Na samotni cesti	236
K. M. Aleš / Dva obraza	236
Janez Negro / Pesem	236
Obzornik /	
Nove knjige	237
Pomenki	240

Uredništvo lista; Prof. dr. Joža Lovrenčič, Ljubljana, Zrinjskega c. 7. - Na uredništvo se pošiljajo vsi rokopisi in dopisi, ki so namenjeni za objavo v listu. - Rokopisi se ne vračajo. - Uprava je v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7. - Na upravo se naslavljajo vsa naročila in reklamacije.

Vsak naročnik, naj dobi list naravnost na svoj naslov ali pa pri poverjeniku, mora poravnati naročnino v prvi polovici letnika, sicer ne bo dobil več šeste številke.

Mentor izbaja v Ljubljani med šolskim letom vsakega 1. v mesecu. - Izdaja ga konzorcij (odg. prof. Janko Mlakar, Ljubljana, Ilirska ulica 25.) — Urednik prof. dr. Joža Lovrenčič. — Tiska tiskarna Veit in drug. družba z o. z., Vir. p. Domžale. (P. Veit, Vir.) - Celoletna naročnina za dijake Din 30.—, za druge in zavode Din 40.—. Posamezna številka Din 4.—. Plačuje se naprej. — Štev. ček. računa pri poštni hranilnici v Ljubljani 14.676. — Naročnina za Italijo: Lit. 10.— za dijake, Lit. 15.— za druge; za Avstrijo: S 4.— za dijake, S 6.— za druge. — Plačuje se po italijanskih, oziroma avstrijskih čekovnih položnicah „Katoliških misijonov“ v Grobljah pri Domžalah. — Naročnina za Ameriko 1 dolar, za vse druge kraje vrednost 4 švic. frankov. — Poverjeniki dobivajo za vsakih 10 plačanih izvodov enajstega zastonj. — Plačati pa morajo vso naročnino za vse naročene izvode pred izidom šeste številke vsakega letnika.

MSGR. DR. TIHAMÉR TOTH, UNIV. PROF. V BUDIMPEŠTI:

ČISTA MLADOST

Z avtorjevim dovoljenjem prevedel F. K.

SMRT IN VSTAJENJE

Odkrito ti povem, dragi moj, ker te nočem varati, da je nekaj zelo težkega, da bi ostala naša volja kakor krotko jagnje pokorna našemu razumu. Zato moraš imeti vedno svoj cilj pred očmi in porabiti vsa prava sredstva, da ga dosežeš. Eno najbolj učinkovitih sredstev je mrtvičenje, zatajevanje!

Mrtvičenje!? — Brr! Marsikdo se strese, ko sliši to besedo, ki menda izvira iz temnega srednjega veka. Dandanes pa smo „moderni“: danes smemo govoriti samo o izrabljanju življenja. Vsak se hoče izživeti, ne pa, da bi svoje življenje prikrajševal, poniževal in ga mrtvičil.

Pa poglejmo, no, za trenotek to zverino, to strašno mrtvičenje!

Kaj je mrtvičenje? Sredstvo je, hrepenenje je po oni čvrsti volji, ki jo vsi neobhodno in brezpogojno potrebujemo, če hočemo postati res plemeniti značaji. Mrtvičenje zaustavlja nečiste telesne želje in nagnjenje k nizkim strastem. Pazi, da me dobro razumeš! Mrtvičenje ne uničuje narave, je ne sili delovati proti našim naravnim sposobnostim, (brez njih bi namreč bili nesposobni za vsako delo). Mrtvičenje uničuje samo naše neredne in pretirane želje, ki bi lahko škodovala naši življenski popolnosti. Vsi smo polni napak, torej tudi vsi krvavo potrebni mrtvičenja. Vsako mrtvičenje nam utrjuje oblast nad samim seboj, to je, nad našo voljo; brez mrtvičenja bi strasti zagospodovale nad nami. Strastem pokoren mladenič je že zaradi pomanjkanja odločne volje izgubljen! Napolnjuje nas pa mrtvičenje tudi s potrpežljivostjo, ki je za vsak napredek neobhodno potrebna. Posledica mrtvičenja je tudi zmaga nad samim seboj, je prvi pogoj za vsak plemenit in vzvišen ideal, brez mrtvičenja so odlične osebnosti, značaji, kultura, civilizacija, napredek itd. samo prazne besede brez vsakega pomena!

Do vseh dobrin moremo priti le z odločnostjo, z nekakim nasiljem nad svojim slabim nagnjenjem. To nasilje, ki ga imenujemo mrtvičenje, ni samo sebi namen; samo sredstvo je, samo most do zmage in veselja. Ta most bo blagoslov za vse bodoče življenje v dobrem utrjenega mladeniča. Tisti, ki se prostovoljno vdajajo svojim strastem, ki se „izzivljajo“

v tem življenju, ki se naravnost mečejo v žrelo nečistih misli in želja, pa izgubijo pravo pojmovanje o lepem, o veselju in postanejo grobokopi svoje volje, svoje možatosti in svojega zdravja, sami sebe popolnoma uničijo.

Mrtvičenje obstoji v tem, da odločno držimo na vajetih svoje nizke nagone. Kakor dobiva voda pod silnim pritiskom skoraj neverjetno moč, da lahko igraje vzdiguje velikansko težo, tako tudi volja pod pritiskom mrtvičenja postane zmožna, da dviga našo človeško naravo, ki bi bila sicer globoko ponižana v zemljo.

To je tudi smisel poznanih Goethejevih besed: „Stirb und werde!“ „Če hočeš vstati, moraš umreti!“

UTRJIJ SVOJO VOLJO!

Najprej bo padel v greh zoper sveto čistost tisti, ki se igra s svojimi čutnimi željami. Na to okoliščino te prav prav posebno opozarjam. Nauči svoje telo malo zatajevanja. Poskusi večkrat, da se odrečeš tudi dovoljenemu veselju, tudi poštenu zabavi. Ni treba, da bi to bilo pogostokrat, samo včasih, da vidiš, če še dovolj močno držiš vajeti svoje duše. Naj ti naštejemo nekatere priložnosti! Ves utrujen n. pr. prideš domov, vroč si in žejen, toda četrť ure ne boš pil! Pri kosilu dobiš kaj boljšega: pusti malenkost na krožniku, četudi bi rad še več pojedel, kakor si dobil. Ali pa zavžij več take jedi, ki ti navadno ne diši. Prideš iz šole ves lačen; ne vznemirjaj matere, ne tarnaj, da boš od lakote umrl, če slučajno še kosilo ne bi bilo pripravljeno. In ko prinesejo juho na mizo, nikar s tistim živalskim poželenjem ne naskoči skleda, če si tudi močno lačen: prisili samega sebe in vsaj trenotek še počakaj. Greš po cesti, oko ti zastane pred sladčičarno: nekaj denarja imaš, skušnjava te sili, pa vendar ne boš vstopil! Ko se umivaš, ti po nerodnosti pade milo iz rok: kaj se boš jezil, nasmej se, pa ga zopet poberi! Trakove pri čevljih hočeš zavezati, mudi se ti, na, se ti še utrgajo: namesto da bi se jezil in vrgel čevljev v kot, zapoj ali zažvižgaj, pa bo zopet vse dobro. Če ti slučajno pade knjiga na tla, ne godrnjaj in ne jezi se, temveč mirno se prikloni in jo poberi, pa bodi zopet vesel. Če dobiš po pošti zavoj, ki si ga že mogoče dolgo čakal, nikar noža, da bi prerezal motvoz, temveč potprežljivo in počasi ga odvozljaj.

Ko ti lepo pomladansko majsko sonce sije v sobo, ko se mogoče ravno ubijaš z grškimi aoristi ali z matematičnimi nalogami, ali se boš mogel zdržati, ko te vendar vse vleče na zrak, k igri? Ko se zjutraj zbudiš, ali vstaneš takoj ali še zdehaš in se preteguješ pod toplimi odejami? In ko se ti po končanem izletu noge od same utrujenosti kar tresejo, moreš li lepo ravno hoditi? Greš pred izložbo, ki tako zelo vabi tvojo radovednost — kaj, ali se ne bi lahko premagal in šel mimo? Ali ti ni mogoče zelo težko, da se prijazno in vljudno vedeš do tovariša, ki ti je prav posebno „zoprni“? In če ti kdo ukaže napraviti kaj takega, čemur se tvoja volja, tvoja domišljavost najbolj upira, ali napraviš to takoj, ne da bi ugovarjal?

Če takoj ne moreš najti svojih stvari, ali znaš ostati miren? Če se ti smejejo in se norčujejo iz tebe, ali povračaš enako z enakim? Če sediš pri knjigah, pa odpre kdo vrata, ali se lahko zdržiš, da ne pogledaš, kdo je vstopil? In če dobiš pismo, ali ga moraš takoj odpreti? In če ti kdo ne da miru, moreš li na ognjeno vročino svoje jeze položiti mrzle

obkladke mirnega odgovora? Če ti kdo zaupa kakšno skrivnost, ali jo vsaj en dan moreš obdržati zase? Če slučajno pred učenjem položiš predse kos čokolade, povej mi, ali jo lahko pustiš nedotaknjeno, četudi se še tako vzbuja hrepenenje in želja, da bi jo takoj pojedel? Ali lahko zapreš knjigo lepe povesti ravno na tistem mestu, ki bi te najbolj zanimalo, in drugi dan nadaljuješ? Ali moreš v šolski klopi popolnoma mirno sedeti? Moreš li pri jedi lepo mirno sedeti in ne na vseh imeti svoje oči? Povsod mirno sedeti, ko si morebiti zelo utrujen: kar stegnili bi se, ko bi mogel, in zaspal? — In še toliko drugih podobnih stvari . . .

Mogoče mi boš oporekal, češ, kdo se bo oziral na take malenkosti! Res so to le malenkosti, toda ali ne veš, da je življenje sestavljeno iz samih malenkosti in da tudi, recimo v New-Yorku, zidajo nebotičnike iz samih drobnih opek, ki so navsezadnje tudi malenkosti! Take male vsakdanje zmagice ti bodo utrdile zaupanje, ki ga moraš imeti sam do sebe, in ne boš se ustrašil tudi hujših težav, ki te čakajo v življenju. Tisti namreč, ki je zmagal v največjem in najtežjem boju, premagal samega sebe, ta bo zmagoval tudi v ostalih bojih življenja. O takem šele lahko rečemo, da je res „značajan mož“. Najmanjše mrtvičenje, s katerim krotiš svoje telo, da je pokorno tvojemu boljšemu prepričanju, tvoji duši, pomeni zbiranje novih moči, ki so neprecenljive vrednosti in jih boš moral znati porabiti v času najhujših skušnjav, ki zahtevajo najresnejšo odločnost. Te male stvarce, te „malenkosti“, kakor jih imenuješ, so podobne majhnim električnim iskram, ki skupno v akumulatorju zberejo velikansko električno silo. Ravno pri teh malenkostih se boš prepričal, da je tvoj duh res sposoben, da gospodari nad telesom.

Čista mladost je zate vzvišeni, najplemenitejši ideal! Toda v višave, na visoke gore prispeš počasi in z majhnimi, pa tudi z velikimi žrtvami! Tudi Rim n. pr. ni bil sezidan naenkrat: ravno tako tudi tvoj značaj ni nikakšen dobitak, ki bi ga zadel v loteriji, ne, značaj moraš postaviti na trdne temelje vsakdanjih malenkosti.

VESELJE NAD ZMAGO

Najbolje se oborožiš proti napadam svojega spolnega nagona, če sovražnika ne napadeš naravnost, temveč od strani, ali pa nekako, rekel bi, iz zasede. Hočem reči, ne premišljaj preveč, kako bi se spustil v glavni boj, temveč bojuj se zoper svoje male nepopolnosti, svoje male napake. Kolikor več zmag si priboriš nad svojo lenobo, nad nestalnostjo, nepotrpežljivostjo, in kolikor bolj se boš privadil na pomanjkanje, na molčečnost, na potrpežljivost, toliko več boš imel moči zoper močne zahteve svoje nizke narave. Kdor si nikdar ni odrekal tudi dovoljenih stvari, ta tudi ne bo mogel zmagati, ko bo šel v boj zoper to, kar je nedovoljenega. Če hočeš grešiti, ni treba za to nobenih naporov, saj že tako in tako vsi padamo. Ničesar pa ne moreš premagati brez odločne volje. In brez te tudi ni značajnosti!

Samozatajevanje je torej tista pot, ki pelje do mnogih duhovnih zmag. Če se hočeš uspešno bojevati zoper svoje spolne nagone, boš to najlaže dosegel, če se boš vadil v samozatajevanju. Kolikor bolj telovadiš in uriš svoje mišice, toliko močnejše postanejo. In kolikor bolj uriš in

utrjuješ svojo voljo, toliko več oblasti si pridobiš nad njo. Ko boš tako storil to in ono dobro delo, bo prevzelo tvojo dušo nepopisno veselje, ko boš gledal vedno daljšo vrsto svojih zmag, hudih in težkih. Kdor se zna že kot otrok, kot mladenič, premagovati v neštevilnih malenkostih, ki jih sreča v življenju, kdor zna še krotiti svojo radovednost, poželenje za izbranimi jedmi, svojo radovednost: kdor more s stisnjenimi zobmi, s ponosnim pogledom, z junaškimi prsi prenašati vročino, mraz, lakoto in žejo, kdor zna molčati in zapovedati svojim očem, kdor zna ohladiti svojo jezo, ta je res junak. Za takega mladeniča se ne bojim, da bi padel v kremplje svojih hudih živalskih strasti. V odločnih trenutkih mu bodo namreč že tudi najmočnejše in najbolj divje strasti pokorne in bodo pobegnile in izginile kakor poparjeni psi. Kdor si je v svojem desetem letu znal res prostovoljno odreči kos dobre potice, ta se bo znal tudi v svojem šestnajstem letu odpovedati in odločno upreti svojim razdraženim strastem in ne bo izgubil boja za sveto čistost.

Ne boj se hudega boja, saj je s tem bojem neločljivo zvezana velika mera notranjega veselja. Mladina se rada z vsemi meri in z največjim veseljem poizkuša svoje moči; kako si ponosen, če moreš pri igrak pokazati vsaj del svoje spretnosti! Vidiš, tudi v duševnih bojih imaš dovolj priložnosti, da pokažeš svojo močno in odločno voljo in jo še bolj utrdiš. Resno poskusi z vsemi onimi majhnimi vajami, ki sem ti jih naštel. Ne samo danes in jutri, temveč vedno! Že sam boj in pogled na tvojo moč te bo osrčeval in napolnjeval z največjim veseljem. Koliko bolj te bo pa veselilo, ko bo v tebi vzplamtela zavest, da imaš v sebi zadosti odločne volje, ki premaga vse težave in ovire. Kakšno veselje boš imel nad prvimi svojimi malimi zmagami, ki si jih boš priboril nad slabotno voljo in nad še slabotnejšim telesom!

Veselje nad zmago te bo ohrabilo in navduševalo, da boš tudi v bodoče vztrajal. Če si bil morebiti tako nesrečen, da si že padel v greh in se moraš sedaj bojevati zoper svojo grešno navado, boš pač najbolje napravil, če si za začetek odločiš samo kratek čas, recimo štiri ali pet dni, in trdno skleneš, da ves ta čas niti enkrat ne boš padel! Ko bo preteklo teh pet dni in boš videl, da si uspel in zmagal, misli si: „Moj Bog, saj imam res še nekaj volje! Tudi drugi teden se bom premagoval, pa moram tudi zmagati!“ In če res sedaj že drugič premagaš svoje strasti, te bo to še bolj ohrabilo in opogumilo za nadaljni boj.

Domačini na havajskih otokih so prepričani, da dobijo, če koga ubijejo, vso njegovo moč; seveda je to praznoverje. Ni pa nobeno praznoverje, temveč prava resnica tole: kolikorkrat boš premagal želje in zahteve svojih nizkih strasti, tolikokrat se bo utrjevala tudi tvoja volja. Kdor je že kdaj poskusil takole notranje veselje, občuti, da ga tako napeto stanje njegove odločnosti vzpodbuja k še večjim zmagam. In tak fant bo mnogo srečnejši kakor tisti, ki se brez vsake moči vdaja svojim telesnim željam in nagonom.

Nikar ne misli, da škoduješ mogoče svojemu življenju, ker moraš vedno budno paziti sam nase, in da je premagovanje samega sebe nekako breme na tvojih ramenih! Res je breme, toda takšno, ki te dviguje. Peruti so za ptico tudi breme, ki ga mora nositi, toda odreži ji jih pa mi povej, kako bo mogla potem zleteti v višavo? V vsakem boju, tudi v duhovnem, je napad najboljša bramba. S tem, da utrdiš svojo voljo,

preden te napadejo nižji nagoni, se prav za prav že vnaprej najbolje braniš.

Ko boš takole privadil svojo voljo, da ne bo več padala, boš srečen. Utrjevanje volje dobi sčasoma še posebno plačilo. Kdor ima slabotno voljo, kdor se trese, ko mora paziti na vsak svoj korak, na vsako besedo in na vsak pogled, temu je življenje res nekaj mučnega. Dosegel pa boš z neprestanim vežbanjem svoje volje, da bo kakor krotko jagnje; poslušna ti bo že kar na prvi pogled in se bo zoperstavljala vsaki nečisti misli in želji. Če ti slučajno cestni prah leti v oči, se veke same od sebe branijo. Vidiš, to bo najlepše plačilo tvojega zavestnega dela, da bo tvoja volja kar skoraj nezavestno, kakor nevidni ščit, branila tvojo največjo dragocenost, tvojo sveto čistost.

GOSPOD JE Z MENOJ

Telesni sestav lahko samo takrat zaduši in premaga bacile bolezni, če se po vsem telesu pretaka topla, sveža kri, ki čisti in oživlja telesne moči. Bacili nečiste bolezni, ki so se vgnezdili v tvoji duši, nikdar ne bodo mogli več živeti, če hraniš svoje telo s sv. obhajilom, s predragoceno krvjo Kristusovo. Ko priklanjaš od mnogih bojev izmučeno telo na sveto božjo roko, da bi jo poljubil, poprosi Zveličarja, ki v tebi živi: Duša Kristusova, posveti me. Telo Kristusovo, zveličaj me. Kri Kristusova, napoji me. Voda strani Kristusove, operi me. Trpljenje Kristusovo, utrdi me. O dobri Jezus, usliši me. V svoje rane sprejmi me. Od tebe se ločiti, ne pusti me. Pred hudim sovražnikom brani me. Ob uri moje smrti pokliči me, in k tebi priti pusti me, da bom s tvojimi svetniki hvalil te na vekov veke. (Sv. Ignacij.)

Sveta Terezija je hotela zgraditi samostan. Imela je samo tri novce. Pa je rekla: Trije novci in Terezija — to je premalo. Toda trije novci, Terezija in ljubi Bog — to je pa že kar preveč. In se je lotila zidanja in samostan je bil kmalu postavljen.

Tudi ti hočeš sezidati v svoji duši najlepši hram božji. Mogoče si že poskušal, pa ni šlo. Sam ničesar ne moreš, a združi svojo resno in odločno voljo z božjo milostjo in vse bo dobro šlo. Kakega pomena je že stari pregovor: „Deo favente navigas vel vimine“, — tudi v košu se boš lahko peljal čez ocean, če Bog tako hoče. Hrani se pogosto z angelskim kruhom, s kruhom močnih, sprejemaj pogosto Gospoda v svojo dušo, v svojo ladjico, četudi bučijo z vso silo v tebi morski valovi. Prosi Gospoda, kakor apostoli v čolnu, ki ga je vihar premetaval: „Domine, salva nos, perimus!“ „Gospod, reši nas, utapljamo se.“ (Mat. 8, 25).

Prava globoka pobožnost je pač najboljša zaščita in obramba v težkem boju za sveto čistost. Vsak bi si lahko stavil vprašanje: „Zakaj bi tega ne smel napraviti, kar narava vendar tolikokrat in tako močno zahteva od mene?“ Na to vprašanje lahko odgovori pametno in premišljeno samo tisti, ki ve in čuti, da vso naravo vodi nadnaravni red, ki je naj-zvišenejši cilj človeškega življenja.

Ko je bil l. 1781. svetovno znani Mozart 25 let star, je takole pisal: Naravni nagon deluje v meni ravno tako kakor v vsakem drugem; v meni pa mogoče še bolj, kakor v navadnem delavcu. In vendar si ne morem vzeti za zgled življenja življenje neštevilnih sodobnih mladeničev. Na eni strani sem preveč veren, sem prepošten in tudi preveč ljubim

svojega bližnjega, da bi se upal zapeljati kakšno nedolžno dušo; na drugi strani pa res preveč ljubim svoje lastno zdravje, da bi ga prepustil sumljivemu spolnemu razmerju. Zato pa bi se tudi upal priseči, da v svojem življenju nisem še imel nikdar nobenega slabega trenutka.“

Kakor vodi iz sredine kroga črta v vsako smer naokrog, tako postavi tudi ti vsako svojo misel, vsak dogodek v svojem življenju v veliko sredino sveta, odkoder vodi pot varno k Bogu. Prizadevaj si torej, ljubi moj, da skleneš s svojim Zveličarjem najtesnejše in najzaupnejše prijateljstvo. Z iskreno, pravo, živo ljubeznijo se obračaj k Njemu ob vsaki priložnosti. Ne pozabi nikdar, da je On Pot, Resnica — in Življenje. Oseba Kristusova ni navadna zgodovinska osebnost; On je tvoj odrešenik, ki kakor vedno tudi danes razširja svojo moč, ki ljubi tvojo dušo, ki ti pomaga. Naj ti torej On ne bo samo spomin, navadna slika, temveč prijatelj, s katerim se lahko pogovoriš o vseh svojih načrtih, kateremu zaupaš vse, kar pričakuješ, in za katerega veš, da se bo skupaj s teboj veselil nad vsako tvojo zmago in bo tudi skupno s teboj žaloval, če bi slučajno padel.

V mladih letih hrepeni vsak fant po velikem idealnem prijateljstvu; odtod tudi prva ljubezen. Naj bo ta ljubezen torej samo tvoj Jezus, saj ne boš našel nobenega zvestejšega, plemenitejšega in močnejšega, idealnejšega prijatelja razen Njega. Bodi ves prežet te misli, da je Kristus vedno in povsod s teboj. Od ranega jutra do pozne noči te spremlja na vsakem koraku, na ulici, v šolo, k igri, v kino, v gledališče: ko se učiš, ko se zabavaš, povsod je pri tebi. In tudi zvečer pride k tvoji postelji, te ljubeznivo gleda v oči in ti zaupa: Ljubi moj otrok, zadovoljen sem s teboj, danes si se dobro bojeval.

Privadi se takole z Njim občevati! Povej mi, ali imaš navado, da redno vsako jutro in vsak večer moliš? Pravim redno in pa dobro, pazljivo, z gorečo ljubeznijo, z veseljem in zaupanjem. Če rož ne zalivaš, se posušijo. Cvetje čistosti tvojega življenja bo tudi ovenelo, če ga ne boš redno zalival z vodo iz kristalnega, bistrega in čistega studenca molitve. Pazi, da tvoja molitev ne bo samo ustna, temveč da ti bo res prišla iz srca, da bo prijetna Bogu, potem bo dala mir tvoji duši in dovolj moči tvoji volji. V taki molitvi čutiš, da si bliže večnosti, da klečiš pred Vsemogočnim.

Dragi moj, ali znaš prav moliti? Če tvoja molitev nikdar ni bila taka, kakršna bi morala biti, nauči se. Če si v otroških letih znal dobro moliti, pozneje pa si se odvadil, začni zopet z dobro in pobožno molitvijo, toda nikar šele jutri, temveč že danes in potem vedno!

Nekdo je hotel vstopiti v zelo strog red. Preden so ga sprejeli, so ga preizkušali, če ima pravi poklic. Peljali so ga v cerkev, kjer je moral bdeti po cele ure, in to pozno v noč. Peljali so ga v obednico, kjer se je moral bolj postiti kakor pa jesti. Pokazali so mu trdo ležišče, kjer bi imel prikrajšano spanje. Ko je vse videl, so ga še vprašali: „Kaj pa zdaj, ali še misliš vstopiti v naš samostan, ali boš lahko prenašal vse te težave?“ Vse, kar je odgovoril, je bilo samo to: „Povejte, če bo v moji celici tudi sveto razpelo?“ — „Da.“ — „Potem pa upam, da bo vse dobro šlo,“ je odgovoril in stopil v strogi red.

Ljubi moj, ali tudi ti na ta način ljubiš svojega Jezusa? V vrtincu skušnjav, ki te napadajo, se spomni nanj, ki visi na križu, da tudi ti lahko porečeš: „Vse bo dobro šlo.“

Brez mogočne pomoči svete vere je, skoraj bi rekel, naravnost nemogoče, preživeti mladostna leta čisto.

Sv. Avguštin prav lepo pove: „Regnat carnalis cupiditas, ubi non est Dei caritas,“ nečiste telesne želje vladajo tam, kjer ni božje ljubezni.

Ne moreš čisto živeti, razen samo po Gospodu našem Jezusu Kristusu.

Poglej v oči križanega Zveličarja, kakor gleda otročiček v oči svoje matere. Bodi otrok večne Čistosti. Bodi mož molitve, nosi vedno Kristusa v sebi: čutil boš, da boš z njim močan, da z njim ne moreš biti nečist.

Ljubi moj mladi prijatelj! Včasih te bodo napadle nečiste skušnjave kakor uničujoči ogenj; pogoltniti te bodo hotele kakor kipeče zbesnelo morje. Prišli bodo trenotki, ko boš mislil, da je vse tvoje prizadevanje zastonj, ker se ti bo zdelo, da nizke strasti gospodarijo nad teboj. Takrat te bo samo vsemogočna roka Zveličarjeva držala pokoncu in te peljala zdravega, nedotaknjenega iz groznega viharja!

Boljšega nasveta ti ne morem dati, kakor ga je dala sv. Katarina iz Genove nekemu človeku, kateremu je bila krstna botra: „Jezus naj bo vedno v tvojem srcu; v tvojem razumu naj bo večnost, svet imej pod nogami, tvoja dejanja naj vodi volja božja, njegova ljubezen pa naj te v vsem razsvetljuje!“

IN POTEM?

Če ti pa vse to, kar si zdaj čital, ne more dati toliko moči, da bi se za vedno in popolnoma rešil nečistega greha, preberi samo dogodek, ki ti ga bom povedal, potem pa knjigo zapri in dobro premišljaj!

Mlad fant je vesel prihitel k sv. Filipu Neriju: „Kaj si danes tako zelo vesel?“ ga je vprašal svetnik. „Kaj bi ne bil vesel! Tako sem srečen, ker mi je oče dovolil, da lahko postanem odvetnik.“ — „Dobro je; boš pa postal odvetnik. Kaj pa potem?“ — „Potem si bom nabral dovolj denarja!“ — „Dobro, nabral si boš denarja. In potem?“ — „Ko bom imel dovolj denarja, bom imel vsega, kar mi srce poželi, in bom vsaj lahko živel na stara leta udobno in brez skrbi!“ — „In potem?“ — ga je zopet vprašal svetnik. Tu se je mladeničev obraz naenkrat spremenil. „Potem?“ — je fant počasi odgovoril. „Potem bo pa treba umreti!“ — „In potem?“ — je vprašal zadnjič svetnik. „Kaj pa bo s teboj po tvoji smrti?“

Po tem razgovoru je Frančišek Spazzara — tako se je fant imenoval — preživljal vse svoje življenje kot pošten in značajan katoliški mož in nikdar več ni pozabil, da bo moral dati odgovor in podati račune svojemu Bogu o vsem svojem življenju.

Ljubi moj, če bi te nobena druga stvar ne mogla potegniti iz tvoje grešne navade, pa vsaj resno premisli to globoko in čez vse resno vprašanje: „In potem?“ Kaj bo z menoj, kaj se mi bo zgodilo, ko se bom takoj po smrti predstavil vsemogočnemu pravičnemu Bogu? „In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis,“ — v vseh svojih delih se spominjaj svojih poslednjih reči in vekomaj ne boš grešil, opominja modri Sirah. (Eccl. 7, 40). „Ut moriens viveret, vixit ut moriturus.“ Tako sem bral na nekem na-

grobnem spomeniku. „Da bi po smrti živel, je živel, kakor tisti, ki ve, da bo moral umreti!“ Kako globoka modrost je v teh besedah. Premisli, da bo Bog zahteval od tebe račune ne samo za tvoja dejanja, tudi za vsako besedo, dà, tudi za vsako, celò najbolj skrito misel. Povsod, povsod nas je videl vsemogočni Bog! Sin moj, ali se hočeš pokazati pred svojim Bogom na dan obračuna z umazano dušo in oskrunjenim telesom?

Ne, kaj ne, da ne? Vem, ostati hočeš čist!

VOLJA — MOČ — ZMAGA

Vzvišenost duše in njena prosta volja, daje čistemu nedolžnemu otroku nadzemske, angelske poteze. Ta čarobna moč je navdihnila velike svetovnoznanе slikarje, da so vedno slikali samo otroške obraze, kadar so hoteli naslikati angele, torej dati izraza nadzemni lepoti. Kako pa bi mogli lepše izraziti krasoto in lepoto, ki odseva z obraza mladega neomadeževanega mladeniča? V veselem navdušenju piše poganski Platon: „Kaj pa nam je potrebno, če hočemo videti Boga? Čistost in smrt.“

Niti jutranja zora ne odseva tako jasno na nebeškem svodu, niti krasne zvezde se ponoči tako ne bliščijo, niti jutranja rosa se tako lepo ne lesketa, tudi gorski potok ni tako lepo kristalno čist, kakor bi bile oči angelov, če bi se nam prikazali v telesni podobi. Angelski izraz pa odseva iz oči čistega fanta. Pogled nedolžnega otroka nam oznanja vso lepoto angelske duše. Če je že v očeh otroka, ki se svoje nedolžne in naravne sramežljivosti niti ne zaveda, toliko lepote in miline, koliko lepša in krasnejša mora šele biti čista nedolžnost v duši mladega fanta, za katero se je moral dolgo in krvavo bojevati! Poznana je lepa beseda Goethejeva: „Velike misli in čisto srce, to je, kar naj bi si od Boga izprosili.“ (Wilhelm Meisters Wanderjahre 1. Buch, 10. Kap.) Čisto življenje tako lepo spaja višji in nižji del v človeku! Čista duša je najdragocenejši zaklad, ki ga sploh moremo imeti, je vrecel junaškega življenja, je iskra nebeške svetosti in izraz in dokaz, da smo res Bogu podobni.

Težko bi našli na tem svetu kaj svetejšega, kakor je mladeniško srce, ki ne pozna greha.

SVETA VOLJA

Kadar na Kitajskem umre mladenka — devica, imajo sorodniki pravico, da ji lahko postavijo slavolok z napisom: „Schoeng Dsche“, to se pravi: sveta volja. Slavolok pomeni, da je sveta volja vodila mladenko neomadeževano skozi življenje. Sveta volja je zaščita, čuvaj vsakega mladeniča, ki hoče neomajno in čisto vztrajati v bojih mladih let in zmagati. Vsak mladenič zasluži podoben slavolok, če se je dobro bojeval do konca, kajti bojeval se je zato, da si je pridobil najlepšo zmago: neoskrunjeno čistost duše in telesa.

Ali imaš tudi ti, dragi moj mladi prijatelj, to sveto in močno voljo? Sveto voljo, da se bojuješ z nepremagljivo vztrajnostjo, odločno drznostjo v lilijski mladi četi vitezov svete čistosti? Ali se pa bojuješ v oni drugi četi, kjer se zbirajo tisti, ki so se povrnili, ki so se na razvalinah lastnih žalostnih padcev naučili zopet znova ceniti neizmerno vzvišeno srečo čistega življenja? Imaš li to sveto voljo? Če si jo že izgubil, jo

moraš pa zopet najti! Močan boš, prijatelj, kaj ne, in boš pazil na čistost svoje duše?

Poglej, čisto življenje je moč, čisto življenje je veselje, je prostost, je lepota; cena svete čistosti pač zasluži in je vredna, da se zanjo boriš.

Ko te zdaj tako gledam pred seboj, ti hočem, preden se poslovim, še enkrat dolgo, globoko pogledati v oči; zdiš se mi, kakor jadro, ki se napenja proti vetru, kot velika upapolna obljuba. Že vnaprej vidim tudi velike nevihte, preizkušnje in skušnjave zoper sveto čistost, ki te bodo napadle v tvojih mladih letih, in iz vsega svojega duhovniškega srca opravim zate to gorečo molitev:

Kako si čist, nedolžen ves
in nedotaknjen kakor roža;
ko te gledam moja duša joka
in solze silijo v oči mi.
Naj svoje roke položim na tvojo glavo
in prosim naj nebeškega Očeta:
O daj, ohrani čisto, kakor sneg vso belo
prelepo lilijo srca!

Ljubi moj, zaupam v te, trdno zaupam! Daj mi roko, poglej mi v oči, naravnost v oči... Dolgo... globoko... takole!... In zdaj reci:

Ostati hočem na poti čistega življenja!

Ali pa reci — če bi mogoče bilo potrebno — takole:

Znova stopim v armado čistih... Hočem... Biti hočem in ostati čist kakor lilija!

FRANCE DOLENJSKI:

NAJSVETEJŠA DARITEV

Na oltarju okrašenem,
kjer prebiva Jezus moj,
mašnik mlad v obleki beli
kruh daruje Kristusov.

Najsvetejša se daritev
na oltarju zdaj vrši:
Jezus Kristus se daruje
iz ljubezni za ljudi.

Mašnik mlad v obleki beli
kruh deli vsem vernikom,
kakor pred trpljenjem Kristus
dal ga je apostolom.

O, da bi daritev sveta
v dušo segla in srce,
da moj Jezus v njem prebival
vse do zadnjega bi dne!

EMANUEL KOLMAN:

ZA GOZDOM TIHIM...

Za gozdom tihim sonce je vtonilo
in prazne ceste v mraku se gube;
ne vem poti več, zdaj ne vem steze,
za gozdom tihim sonce je vtonilo.
Na nebu zvezde mrtvo se bleste
in v dalji ave že je odzvonilo;
za gozdom tihim sonce je vtonilo
in prazne ceste v mraku se gube.

O, dalje moje, soncu le poznane,
tu sanjam vas v objemu brez in hoj.
Ah, večne sreče dihate napoj,
o, dalje moje, soncu le poznane...
Dobrotne roke zame ni nocoj
in pesmi ni v tolažbo mi poslane;
o, dalje moje, soncu le poznane,
tu sanjam vas v objemu brez in hoj.

F. T. GRIVŠKI:

MANHU

Evharistična slika

Osebe:

Mozes
Aron

Duhovniki
Izraelci

Pozorišče: Del šatorišča v puščavi Sin; ob strani Mozesov šator. V ozadju skalovje, peščeni hribi, spodaj pusta ravan, le nekaj suhih palm štrli v jutranji mrak. Polagoma se začne svitati. Sobotno jutro vstaja. — Oglasijo se fanfare, ki naznanjajo Gospodov dan. Šatorišče oživi. Izrael se zbira na prostoru pred Mozesovim šatorom.

ZBOR:

Uvaja v prazniško razpoloženje.

Gospodov dan!
Jutranja zora že vstaja,
zlati se peščena ravan,
Izrael k Bogu prihaja:
napočil sobotni je dan!

ARON:

Pride iz šatora z duhovniki — recitativ.

Tako govori Gospod vojnih čet: Sobotni počitek sem vam pripravil. Nobenega dela ne opravljaj ta dan ne ti ne tvoj sin ne tvoja hči ne tvoj hlapec ne tvoja dekla ne tvoja živina in niti tujec, ki je v tvojem šatoru!

IZRAELCI:

Aleluja! To je dan, ki ga je določil Gospod! Aleluja!

ARON:

Tako vелеva Gospod: Šest dni nabirajte kruh, ki vam deži z neba. Preden se vzdigne rosna megla in posveti sonce, naj si vsakdo nabere, kolikor je dovolj za jed. Kajti ko sonce zažari, bo ogrelo zemljo in stajala se bo jed, ki bo pokrivala zemljo.

IZRAELCI:

Manhu? Kaj je to?

ARON:

To je kruh, ki vam ga je dal Gospod v jed. Šesti dan ga naberite dvakratno mero, zakaj sobotni počitek je posvečen Bogu in ta dan ne boste našli jedi na tleh. Ko zasine sobotni dan, naj ostane vsak doma in nihče naj ne hodi z doma sedmi dan. Vzemite jed, ki ste jo pripravljali in jejte od nje, da boste spoznali, kdo je Gospod, vaš Bog.

IZRAELCI:

Odidejo v šatore po mano. Med petjem se vračajo s posodami.

ZBOR:

Gospodov dan!
Glej, s sabo prinašajo mano,
nebeško brezmadežno jed,
že v jutru poprejšnjem nabrano
za sveti sobotni obed.

IZRAELCI:

V zboru — molitev pred obedom.

ARON:

Zahvaljen Gospod Bog, Sabaot!

IZRAELCI:

Naša duša je lačna tebe, poželi te naše telo v deželi pusti, brez poti
in hrane!

ARON:

Zahvaljen, Gospod, da si izpeljal svoje ljudstvo iz sužnosti egiptovske!

IZRAELCI:

Zahvaljen na veke!

ARON:

Zahvaljen, Gospod, ki si v valovih potopil faraona in uničil njegovo vojsko!

IZRAELCI:

Zahvaljen na veke!

ARON:

Zahvaljen, Gospod, naš Bog, ki si razklal skalo, da se je iz nje razlila
voda po puščavi!

IZRAELCI:

Zahvaljen na veke!

ARON:

Zahvaljen, Gospod, da si nam dal v jed prepelice in nas nasitil!

IZRAELCI:

Na veke zahvaljen!

ARON:

Najbolj pa zahvaljen za nebeško hrano.

IZRAELCI:

Da si nam dal v jed sveto mano! Aleluja!

(Sedejo in jedo.)

ZBOR:

Peščena je pot in trda je skala,
sonce pekoče razžiga ravan,
daljna je pot utrudljiva, naporna,
daleč, predaleč je še Kanaan.
Tja bo izvoljeno ljudstvo prispelo
šele čez dolgih štirideset let,
da ne opeša na poti težavni,
dal si mu mano nebeško za jed.

MOZES:

Pride iz šatora. — Ljudstvo vstane.

To je beseda ki vam jo veva Gospod: Napolnite posodo z mano, da
se ohrani v prihodnje rodove, da bodo tudi ti spoznali kruh, s kate-
rim sem vas hranil v puščavi, ko sem vas peljal iz egiptovske sužnosti
v obljubljeno deželo!

ARON:

Nese posodo v šator.

MOZES:

Že vstaja sveti sobotni dan
in speča narava se vzbuja —
Hvalimo Gospoda in pojmo mu spev:
Aleluja, aleluja!

IZRAELCI in ZBOR:

Aleluja!

Pozorišče se izpremeni: Hribovito skalovje. Med skalami nese duhovnik
sv. popotnico. Zvonček pozvanja.

ZBOR:

Nikdar nas ne zapusti . . .

ŠMARNOGORSKI:

SETE V

Sonce je mlado, zemlja je mlada, velik je dan.
Nad mlado zemljo poletava škrjanec, pomladi pijan,
in poje lepoto naših sončnih poljan . . .

Velik je dan!

Zemlja je svoje naročje odprla,
svoje roke razprostrla
in čaka, ko vse je živó in se smeje,
semena, da ga v svojem naročju ogreje,
da iskro življenja v njem vzbudi,
da izvabi iz njega nežne kali —
upanje boljših dni . . .

Mlado zemljo, rjave brazde, polne semena,
je zastrla zelena koprena,
ki v vetrcu lahnem lahnó vztrepetava,
ko v soncu škrjanec nad njo poletava
in poje lepoto naših poljan, naših sončnih poljan. ..

Brat, ali čutiš véliki dan?

JELKO ERZIN:

PASTIR

Ko jutranji zor zažari,
na trati pastir že stoji,
veselo si žvižga, prepeva,
da daleč po dolu odmeva.

Če sonce pripeka hudo,
pa leže pod senčno drevo,
tam s psičkom čuvajem igra se
in zre, kako čreda se pase.

Ko sonce spusti se v zaton,
zapoje pri cerkvi zvon,
pobožno pastir se prekrži
in s čredo vasici se bliža.

MEŽA VODA JE ŠUMELA...

(Vtisi s popotovanja.)

7.

Prijazna cerkvice na hribu, krog nje hišice in polja, razgrnjena po bližnjih gričih, še dalje okrog gozdovi, v ozadju Strojna, čez vso to pokrajino pa sonce: to je Št. Danijel.

Od ceste, ki vodi s Prevalja v Pliberk, se odcepi pot v Št. Danijel po dolini Reke, ki je podobna drugim gorskim dolinicom, stisnjenim med dva hriba: potok, ob njem kolovoz, tupatam preprost lesen most, na obeh straneh dolinice gozdovi in ponekod na širših mestih tudi nekaj polja.

A pot iz doline navkreber proti Št. Danijelu! Slika se vrsti za sliko. Tu stopaš skozi gozd kot pod streho veličastnega templja, tam se moraš izogniti mlaki, ki se po njej preganjajo pupki in žabe, še dalje naprej se vzpenja pot po strmem klancu navzgor: nič drugega ne vidiš kot rob griča, takoj za njim nebo in tam ob strani nekaj smrek, ki radovedno dvigajo svoje vrhove izza griča.

Pot se zasučje in teče vzporedno z gričem. Nekoliko nad tvojo glavo rob, na njem čepi stara hruška in čuva nad klasjem, ki se ti priklanja v pozdrav. Med klasjem vidiš divji mak in nad vso to sliko nebo — samo nebo. Z desne strani

te pozdravlja Peca in nekoliko dalje proti vzhodu Uršlja gora, obe veličastni, s soncem oblitni čuvarici te deželice...

Št. Andraž v Labodski dolini na Koroškem. Veliko poslopje poleg cerkve v sredini je jezuitski samostan — nekdanj škofijska palača, kjer je bival škof Stomšek, dokler se ni preselil 1859 v Maribor.

8.

Dolgo časa sva že hodila po poti iz Mežice proti Najbrževemu, a nikjer ni hotelo biti nobene hiše, samo kažipotov in napisov je bilo polno ne samo na križiščih, ampak tudi drugod.

Dežela kažipotov! Toliko napisov sva videla tisti dan, kakor prej cel teden skupaj ne...

Končno so naju napisi pripeljali v bližino cilja. Med nama in med Peco je ležala majhna dolina, sredi nje pa se je dvigal naslonjen na vznožje Pece hribček in na njem hišice, močno stisnjene druga k drugi — nekatere so visele celo na pobočju —, tako da je vse skup kazalo bolj sliko staroverske trdnjavnice, že napol porušene, kakor pa sliko vasi.

Cesta se je vila po hribu okoli dolinice. Midva pa nisva marala ovinkov, zato sva se spustila kar navzdol po bregu.

Po sredi doline teče majhen potoček, se pod vasjo razlije v več strug in tvori obenem še nekoliko močvirja. Ob njem pa rastejo vrbe in jelše, ki se zadovoljno grejejo v sončnih žarkih in se ogledujejo v bistrem potoku. Vse polno brvi vidiš po dolini, nekaj preprostejših, nekaj skrbneje zgrajenih, nekaj večjih, nekaj manjših, vse so kakor igračke, ki jih napravljajo otroci pri studencu.

In vas! Hišice so razvrščene v polkrogu okrog „trga“, ki je tlakovan z ilovico in skrbno pometen. Kot piščeta pod kokljo se stiskajo hišice druga k drugi. Na vežnih pragih se igrajo majhni otroci, večji letajo po vasi, se skrivajo med hiše in obenem kriče na vso moč, da pokažejo svoje mlado življenje vsakomur, ki jih vidi ...

Strma je bila pot v hrib, v gostih vijugah se je vila med mogočnimi smrekami kvišku. Nehote sem primerjal gozdne velikane z nama. Kot prilikava paglavca sva stala pod temi „divjimi možmi“. Še celo mravljišče, ki so si ga napravile pridne mravlje blizu poti v varnem zavetju za mogočnim smrekovim deblom, je bilo skoroda večje od naju...

Skrivnosten mir je vladal pod drevesi, topel dih gozda, prepojen z duhom po smoli in smrečju, naju je božal in grel, da je kmalu začel liti z naju pot ko za stavo.

V precej hitrem tempu sva se vzpenjala v hrib. Nekako monotono je pela pesem gozderjev in palic ter škripanje jermenja težko obloženih nahrbtnikov v gozdno tišino ...

9.

Privrskala sva na vrh Pece. Pozabljena je bila žeja, pozabljena vročina, bila sva na temenu Matjaževe gore.

Pod sabo sva gledala ko na dlani Koroško, videla sva vasi in mesta, koder biva naš rod, videla jezera, ki so ležala ko biseri, tajinstvenosti in žalosti polni, sredi med polji in gozdovi.

Dijaški benediktinski konvikt in gimnazija v Št. Pavlu v Labodski dolini.

Nemo sva zrla v dolino, z očmi sva povživala ves kras tam doli onstran državne meje. „Tam gori nad Celovcem —“ sem iskal in gledal v tisto smer ter obujal spomine na Gospo Sveto, na vojvodski prestol, na Gosposvetsko polje in na Vrbsko jezero.

Tam na poti med Gospo Sveto in vojvodskim prestolom me je tistikrat — bili smo tam na izletu — srečala stara ženica: s težavo je hodila v breg proti cerkvi, v dve gubi sključena in nadložna, s tresočim se glasom me je nagovorila po nemško. Ko pa je zvedela, odkod sem, je začela počasi, pretrgano govoriti in iskati pozabljene slovenske besede —

spomin iz davnih mladostnih dni — in z njimi slikati svoje in svojih rojakov življenje ...

In zopet se mi je zazdelo, da slišim pljuskajočo pesem valov Vrbskega jezera, zdelo se mi je, da sedim v čolnu sredi jezera in počasi, zamišljeno premikam vesla — prav kakor tistikrat ...

10.

Mogočni macesni so stegovali svoje z lišajem porasle veje nad pot in delali tako nekak obok na nama. Nekje v planini se je pasla živina. Slovesno je zvenel kravji zvo-nec z nizkim glasom, pritrjeval in odgovarjal mu je drugi, nekoliko višji glas, vmes pa so peli majhni zvončki koz in ovac in motili svečano tišino, ki je sicer vladala v gozdu.

Prijetna je tista pot s Pece v Topliško dolino. Strmo pada pobočje, pot se vije po njem v gostih vijugah. Sonce, ki kuka čez hribe na oni strani doline, je zdaj na tvoji levi, drugič pa spet na desni: poredno se igrajo njegovi žarki z lišajem, ki visi po macesnih, in ti mežikajo ko nagajivi škrateljčki. Tupatam vidiš skladovnico lubja, tam na pol podrto leseno drvarsko kočjo, pa zopet studenec, ki je komaj še napol živ in z zadnjimi kapljicami polzi v korito, kamor hodi pit živina. Tla okrog korita pokrivajo

široki listi bujno razraslih kalužnic, tupatam se skriva še celo kak rumen zapoznel cvet. Niže doli vidiš kopsiŕe. Vsa črna je tam zemlja, močno razkopona in nasuta v krogu okrog kope. Ob nizki kočici leži nekaj polen in pa kupi lubja.

Nekoliko bolj enolična je pot po dolini. Pa vendar ni brez lepote. Topla, ki teče ob cesti, se preлива čez kamenje, se igra s penami v tolmunih in se nekako svečano umiri nad jezovi, da se tako pripravi za drzen skok na mlinska kolesa. Na gričih nad dolino se belijo prijazni domovi, nageljni cveto v njihovih oknih in pordevajo v sončnih žarkih . . .

11.

Ob izlivu Tople v Mežo sva zavila ob Meži navzgor. Spet sva poslušala njeno ŕumenje, kakor ono noč v Dobriyah. Zdelo se mi je, da poje isto pesem, le da je več življenja v njej, saj so njeni valovi še razigrani in mladostno živahni. In zopet se mi je zdelo, da je v tej pesmi polno sladke, opojne ljubezni, ko da bi pelo dekle o prvi ljubezni in o fantu.

Rahlo se je mešala ta pesem v najine korake. Poslušala sva jo, lovila vsako njeno besedo in o njej premišljevala vso pot. Niti opazila nisva, da se je začelo mračiti, le poslušala sva.

Počasi se nama je zazdelo, da odpira usta vsa priroda in poje, poje z Mežo vred pesem o Korotanu. Vedno bolj sva bila zaverovana v ta pojav, mehanično sva korakala dalje in dalje, kamor je vodila cesta. In kdo ve, kam bi še bila prišla, da naju ni sredi ceste mahoma ustavil stražnik z rezkim „stoj!“

Zbudila sva se iz razmišljanja, opisala financu naše popotovanje, se legitimirala in povedala tudi, da bi še nocoj rada prišla k Sv. Jakobu v Koprivno. Začudeno naju je pogledal in pripomnil, da bi morala že zdavnaj zaviti s ceste na levo v breg proti koprivski fari. No, pa naju je obenem tudi potolažil, da lahko še vseeno hitro prideva, pokazal nama je pot in še pristavil, da naj paziva, da se še enkrat ne izgubiva.

Močno sva pospešila korake po strmem kolovozu navkreber proti današnji zadnji postaji. Pa je vseeno trajalo še precej časa, preden sva prišla tja, kamor sva bila namenjena.

Čaroben je bil zadnji košček najine poti. Z desne in leve je gledala izmed dreves črna tema, v mnogih lokih sta se vzpenjala v hrib visoka roba, ki je bil med njima nakopan kolovoz. Zdajpazdaj je pokukala skozi vejevje „bleda luna“ in nama privoščila nekoliko svečave na najini poti.

Končno pa sva vendarle prišla do prijazne cerkvice na hribčku. Zavila sva v gostilno poleg župnišča, se pošteno oddolžila želodcu, nato pa zlezla spat na seno.

V medle sanje se mi je še dolgo proti polnoči mešala pritajena deviško-sramežljiva pesem Meže, pesem o Koroški, o bratih onstran meje . . .

12.

Drugo jutro sva šla čez hrib v Solčavo. V rosnem jutru sva hodila po lepo izpeklani in skrbno obdelani poti od Sv. Jakoba proti sedlu. Mislila sva na doživljanje preteklih dni . . .

Vrhu sedla sva se ustavila. Še enkrat sva hotela s svojim pogledom objeti Koroško tam onstran hribov.

Ponosno je dvigala Peca svojo belo Kordeževo glavo v jutranji zrak. Pod nama pa so hribi strmo padali v dolino; Koprivna pravijo vsemu temu svetu.

Čisto tam spodaj v dolini je ležal še mrak. Tam doli je ŕumela Meža in pela svojo pesem . . .

POVEST O MORSKI KAČI

PO P. SCHOTTEJU V. BOHINEC

III.

NOVE BORBE IN KONČNA ZMAGA

Še 2. septembra 1858 so Fieldu priredili v New Yorku sprejem, kakršnih Amerika ni dosti doživela, a že drugi dan so se izpremenili vsi prijatelji in obožavatelji, rekel bi, v divje volkove. Kako to? Kabel je nehaj delovati! Vsi poskusi, da bi poslali skozenj električni tok, so bili zaman. Mrtev in nem je bil, ničvredna, z gutaperčo ovita bakrena in železna žica na dnu svetovnega morja.

Šele sedaj se je izvedelo, da žica prav za prav nikdar ni delovala brezhibno in da so rabili včasih tudi po več ur, da so sprejeli kako vest. To je seveda zadostovalo, da so nekateri začeli dvomiti ne le o delovanju kabla, temveč o njegovem obstoju sploh! Vse svetovno časopisje se je zagnalo v moža, ki ga je še pred nekaj urami pozvedigovalo med bogove, češ, da je bila zadeva s kablom le velikanska goljufija!

Koncem septembra je Fieldova kabelska družba predložila britskemu ministrstvu željo, da naj prevzame vlada poročstvo za novih 600.000 funtov, češ, da je prihranila s premikanjem čet iz Kanade v Indijo, kjer je bil izbruhnil upor, 200.000 funtov, ko je to premikanje ukazala brzojavno po kablu. Vlada pomoči sicer ni odrekla, toda postavila je najprej komisijo odličnih inženirjev in znanstvenikov, ki naj bi stvar na novo proučili in podali strokovno mnenje. Očividno je bil njen namen, da zadevo zavleče, ko je že ni mogla popolnoma odložiti.

Težav pa je Field imel tudi sicer dosti. Kljub največjim naporom sprva ni mogel pripraviti ljudi do tega, da bi nakupili kaj več novih delnic, in v januarju l. 1860. ni bilo zbranih več ko 72.000 funtov. Leto pozneje se je vsej nesreči pridružil še izbruh ameriške državljanske vojne. Toda tudi vojna Fieldovega zaupanja, da se mu delo vendarle posreči, ni mogla omajati — nasprotno, še okrepila ga je. Saj so mu vojaški strokovnjaki ponovno zatrjevali, kako važen more biti kabel prav za časa vojne! In ob nekem angleško-ameriškem nesporazumu so pisale londonske „Times“, da do tega neljubega dogodka ne bi bilo prišlo, če bi bil posloval atlantski kabel. Field je prepotoval stotine ameriških mest, kjer je obiskoval prijatelje in znance in se jim priporočal; pri mlačnejših je zopet vzbudil zanimanje za svoj projekt. Našel je nove delničarje, sčasoma pa si je utrl tudi zopet pot do politikov in državnikov, ki so bili pripravljene, da ga podpro. Tako je sredi vojne že davno zarjavelemu kablu vrnil stari sijaj in ga obudil k novemu življenju. Ta čas se mu je tudi posrečilo, da je plačal vse dolgove in šele sedaj, ko so bili poravnani vsi stari računi in ga ni težilo nič več, se je odpeljal v London. S pomočjo velikega državnika Gladstona mu je tu uspela ustanovitev nove družbe, ki sta ji pristopili kot glavni delničarki obe veliki, sedaj v eno podjetje združeni kabelski tvrdki Glass in Elliot in Newal.

To družbo, „The Telegraph Construction and Maintenance Company“, je vlada podprla, ko se je komisija strokovnjakov l. 1863. izrekla, „da se more skrbno izdelan kabel položiti skozi ocean, da bo mogel služiti dolgo vrsto let svojemu namenu“. To mnenje so podali šele po neštetih poskusih. Izpostavljali so kabel najrazličnejšim pritiskom, ga polagali v toplo vodo in opazovali topljenje gutaperče, dali so izdelati sto dvajset različnih vzorcev žic in napravili tudi poskuse glede izolacijske lastnosti in trdnosti raznih snovi. Šele nato so naročili nov kabel za ceno 700.000 funtov in kabelska tvrdka je pričela z delom. Ta kabel je bil še enkrat tako močan in še enkrat tako debel kakor oni iz l. 1857/58. Dolg je bil 2300 morskih milj (t. j. 4140 km). Ker je bilo novo ameriško pristanišče Heart's Content Bay, t. j. Zaliv zadovoljnega srca, oddaljeno od Irske 1670 milj, je bilo žice dovolj, da bi z njo lahko izpolnili vse kotline in ne-

ravnosti na morskem dnu in bi jim še preostal precejšen del. Obrežni kabel so na vnanji strani ovili še z dvanajstimi železnimi prameni, da je bil skoraj še enkrat tako debel kakor globokomorski kabel. Tako je bilo vse skrbno pripravljeno, toda kmalu bi se bilo vse podjetje zopet razbilo ob čisto tehničnem vprašanju: kako natovoriti to ogromno morsko kačo? Nobena ladja na svetu ni mogla nositi toliko množino kovine in tudi če bi kabel naložili na dva parnika, kakor so to bili napravili pri prejšnjih poskusih, bi bila teža prevelika.

V tem usodnem trenutku se je spomnil Field kratkega razgovora, ki ga je imel pred leti z onim drugim „projekantom“ in „norcem“, inženirjem Brunelom, ki je bil takrat zgradil veliko ladjo „Great Eastern“ in mu jo tudi pokazal v ladjedelnici ob Themzi. Brunel je takrat rekel, da bi bila ta ladja pripravna za polaganje kablà! Bog ve, kaj se je z njo zgodilo? Ah, ležala je že dolgo vrsto let v nekem doku in čakala, da jo kdo kupi kot staro železo. Izkazalo se je bilo, da bi bili izdatki za njeno vzdrževanje večji od dobička, ki ga je bilo pričakovati iz prevažanja tovorov in oseb. Field je šel v oni dok, da si ogleda to „brezsmiselno“ ladjo, ki so jo ob dograditvi slavili časopisi kot novo čudo sveta, kot največjo ladjo od Noetovih časov sem. Bila je to zares velikanka ogromnih mer: dolga nad 250 m in zgrajena iz železnih plošč, je imela prostornino 24.000 ton! Največja vojna ladja tiste dobe, nam dobro znana „Niagara“, je bila v primeru z njo pritlikav čoln. Ta nestvor je imel pet dimnikov in šest jamborov, ob bokih pa ogromna kolesa na lopate; ta so mogla razviti velikansko silo nad sedemtisoč konjskih sil, čim so jih pognali parni kotli, ki jih je ladja štela deset. Da podpre to delo koles, je „Great Eastern“ imela tudi še jadra z ogromno površino 5200 m². Field je prehodil še palubo od enega konca do drugega in ko si je ogledal tudi obe ogromni nakladišči v ladijski notranjščini, je vedel, da je to edina ladja na svetu, ki bi mogla položiti kabel.

Nekaj dni pozneje je bila pogodba z družbo, ki je bila lastnica ladje, podpisana in brž nato je Field tudi pridobil sposobnega kapetana, ki je rade volje prevzel vlogo Noeta na tej ogromni barki. Bil je to stari pomorščak James Anderson, ki se je vozil na Cunardovih ladjah že dvajsetpet let po vseh morjih sveta in se ni bal ne baričar ne hudiča, ne ladij velikank ne morskih kač.

1. septembra 1864 so bili pričeli z izdelovanjem kabla, 10. junija 1865 pa je bilo vse pripravljeno. „Great Eastern“ je nosila v svoji notranjščini in na široki palubi čez štiritisoč ton kabla, sedemtisoč ton premoga in pet sto oseb. Med njimi je bil samo en Američan, Cyrus W. Field, in samo en časopisni poročevalec, dasi se je za to potegovalo več tisoč prosilcev iz vseh delov sveta, slavni reporter W. H. Russell, ki je vožnjo pozneje opisal v zajetnem, lepem delu.

V Foilhammerumskem zalivu, novem izhodišču pri Valentiji, je najprej neki majhni parnik izložil obrežni kabel. V nedeljo, 23. julija 1865 so ga zvezali z globokomorskim

Velika Britanija	325.809 Km
Združene države	135.972 Km
Francija	66.083 Km
Danska	16.559 Km
Japonska	15.660 Km
Holandska	13.384 Km
Italija	11.168 Km
Nemčija	8.028 Km
Španija	6900 Km
Norveška	4020 Km
Kitajska	2749 Km
Rusija (USSR)	2167 Km
Venezuela	1124 Km
Švedska	1.032 Km
Jugoslavija	553 Km
Estonska	411 Km
Vsa zemlja	643.653 Km

Koliko kablov imajo države danes?

kablom, nakar je „Great Eastern“ začela visokomorsko vožnjo s paro in jadri. Spremljali sta jo dve angleški vojni ladji, „Sphinx“ in „Terrible“.

V začetku je šlo vse dobro, polagali so nad 6 milj kabla na uro in na krovu je bilo vse pri najboljši volji. Gostje so se zabavali in niso niti slutili napetosti, s katero so strokovnjaki zasledovali potek vožnje.

V kabini je bilo drugače. Že prvi dan je ob desetih zvečer skočil kazalec na galvanometru daleč čez skalo, znak, da je v kablu napaka! Kljub naglemu in vestnemu iskanju je niso mogli najti in so se končno odločili, da kabel prerežejo in zopet navijejo, dokler se ne pojavi poškodovani del. Ko so v napornem dvodnevem delu navili deset milj že položenega kabla, se je gledalcem nenadoma izvil prestrašen krik: kabel je bil predrt s skoraj deset cm dolgo, na koncu priostreno železno žico, ki je odvajala električni tok skozi izolacijo v vodo! Novi tehnični vodja, inženir Canning, stresa glavo in se posvetuje z inženirji, Field je ves blede in ko ga vprašujejo, kaj vse to pomeni, ne da odgovora. Medtem so kabel zopet zvezali in poslej teče mirno v morje. Do 29. julija je položenih 700 milj. Tedaj pa ugotovijo ob eni opoldne, da odhaja tok zopet skozi gutaperčo v morje. Strokovnjaki so vsi iz sebe — ali je zlokobna Canningova slutnja res upravičena?! Do pozne noči zopet navijajo kabel. Po hudih naporih odkrijejo poškodovani del in ga izrežejo — na zunaj to pot poškodbe ni videti. Toda ko je kabel zvezan in ko ga zopet normalno odvijajo, preišče Canning izrezani del in odkrije nekaj strašnega: kabel je zopet predrt z železno žico, vendar je ta sedaj tik nad površino odščipnjena s kleščami! Torej sabotaža! Konkurenčne tovarne ali celo finančni nasprotniki so podkupili delavce, da kabel poškodujejo in s tem onemogočijo njegovo polaganje!

Canning skliče delavce na krov in jim pokaže predrti del kabla: „Kdor je to zagrešil, je morilec! Ko so pred dvema letoma polagali kabel v Severnem morju, se je zgodilo nekaj sličnega. Neki delavec je takrat priznal, da ga je podkupila nasprotna tvrdka. Oglejte si, prosim, ta kos kabla in povejte, ali je to moglo nastati le slučajno?!“ Poškodovani kos gre iz roke v roko. Delavci pritrujejo, da je res videti, kakor bi to napravila človeška roka, obenem pa zavračajo vsak sum in prisegajo, da bi takoj naznanili vsakogar, ki bi mu prišli na sled pri takem početju. Canning je bil vendarle previden in je premestil delavce iz skladišča k drugemu delu. Obenem je sestavil iz potnikov odbor, ki je kabel trajno opazoval in nadzoroval.

Prvi avgust mine brez posebnih dogodkov. Vse gre dobro, Field je zadovoljen in srečen. Položili so že čez 1000 milj, v treh dneh bi bili na Novem Foundlandu! Drugega avgusta ugotovijo električni zopet napako: električni tok poteka neenakomerno in včasih popolnoma preneha. Kapetan ustavi ladjo in potniki prihitijo prestrašeni na krov. „Kaj se je zgodilo? Zakaj smo se ustavili? Zopet napaka? Ali je kaj resnega?“ vprašujejo Fielda in tehnike. Vsi gledajo čez ladijsko ograjo in lahko vidijo „napako“: v višini enega metra nad morsko gladino tiči v kablu železna žica, ki odvajajo električni tok.

Ob hudem vetru položijo kabel na navijalni stroj in ga dvigajo centimeter za centimetrom na krov. Potniki se pomirijo in odidejo pod palubo. Samo Field ostane pri Canningu, ki ugotovi, da se je žica to pot sama izločila iz kabla in predrta gutaperčo. Najbrž tudi prejšnjih dveh „napak“ ni povzročila človeška roka! Medtem ko to pripoveduje, zaslišita nenadoma neko drsajoče hreščanje: kabel je skočil iz žlebovja navijalnega stroja, ker je veter ladjo še vedno zanašal s prave smeri.

„Za božjo voljo, stop, ustavite stroj!“ zavpije Everett, ki prvi spozna nevarnost — a žal je že prepozno. Kajti v isti sekundi se kabel odlomi tik pred dinamometrom, kakor da ni iz kovine, temveč iz krhkega lesa, in udari z enim koncem na palubo, medtem ko izgine z drugim koncem pod vodno gladino.

Ura je devet, potniki sedijo v veliki dvorani in kvartajo ali čitajo. Tedaj se prikaže pri vratih Everett in zakliče: „Vse je izgubljeno!“ Tik za njim se pojavi Field,

ki pristavi smrtno bled in s tresočimi se ustnicami: „Kabel se je pretrgal in izginil v morju —.“ Več ne spravi iz sebe.

Prestrašeni gostje izvedo, da leži na morskem dnu 1213 milj kabla, torej dve tretjini, in da je do Novega Foundlanda samo še 600 milj.

„Ali ne bi mogli kabla dvigniti?“ vprašuje poročevalec londonskih „Times“, Mister Russell. „Saj imamo na krovu dovolj žičnih vrvi in kopik!“ Field ga pogleda in odgovori tako tiho, da ga sicer nikdo ne sliši: „Kabel leži skoraj 5000 m globoko, še nikdo ni poskusil kaj takega!“

Toda kmalu ve vsa ladja, da bodo skušali dvigniti kabel iz te globine — početje, kakor da stojiš na Mont Blancu in hočeš s kopiko dvigniti žico, ki leži nekje v dolini pri Chamonixu! Kljub temu pa je treba poskusiti vse, da se reši kabel, saj leži skoraj ves na morskem dnu.

In tako prinesejo na krov pet milj žične vrvi in spustijo v morje sidro s šestimi kopikami, ki rabi do dna celi dve uri. „Great Eastern“ vozi vso noč vzdolž kabla sem in tja. Nikdo ne spi, vse čaka in čaka. Končno se vendarle zgodi, česar nikdo ni pričakoval: ob osmih zjutraj se žica nategne, kopika je zagrabila kabel! Počasi in zelo previdno navijajo žico in do treh popoldne je pihajoči in hreščeči navijalni stroj navil že 1800 m žične vrvi. Tisoč oči je uprtih v žico — ali je kopika res zagrabila kabel ali le del kake potopljene ladje ali tudi le mrtvega kita? Nenadoma strašen kovinski pok: žična vrv je počila in izginila s kablom vred v globočino.

Kraj zaznamujejo z bojo in zopet čakajo. Megla je zastrla razgled in v deževju minevajo strašni dnevi; na ladjo sta legla žalost in molk. Šele devetega avgusta tvegajo nov poskus: žica se napne ob šestih zjutraj, a se ob osmih, ko je kabel že dosegel višino 3000 m nad morskim dnom, zopet utrga. Ista igra se ponovi dva dni pozneje in morje pogoltne v tretjič žico in kabel in s tem tudi zadnje upanje nesrečne ekspedicije.

„Pri koncu smo,“ de Field Canningu. „Nimamo niti žice, niti vrvi več, tudi kopik ne. Vrniti se moramo! Toda, Canning, kabel še dvignem, naj velja kar hoče!“

In začela se je nova borba za doseg velikega cilja, nova borba za denar. To pot je Fielda podpiral Canning, ki je skupno z ostalimi tehniki podal obširno in zelo ugodno strokovno poročilo, zlasti pa mu je pomagal član kabske družbe Mister Danijel Goch, ki se jo bil udeležil z navdušenjem vožnje z ladjo „Great Eastern“. Prepričal je delničarje, da je treba izdati novo serijo delnic, da se s tem pripravijo sredstva za polaganje novega oziroma za dviganje starega kabla. Ker bi pa moral izdaji novih delnic pritrčiti angleški parlament, ki se ni mogel sestati pred februarjem 1866, a bi se s tem izgubilo preveč dragocenega časa, so družbo razpustili in ustanovili novo, ki so ji dali ime „Anglo-American Telegraph Company“. Utemeljilo jo je deset gospodov, ki so se sestali v Londonu in vplačali vsak po 10.000 funtov. Stara družba je dala 100.000 funtov, štirinajst dni pozneje pa je bila zbrana vsa potrebna vsota 600.000 funtov. „Nato je pričelo delo znova in je šlo od rok z bliskovito naglico,“ je takrat pisal Field, „delali so tako hitro, da je bil kabel gotov v petih mesecih... izdelovali so po dvajset milj kabla na dan...“

V petek 13. julija 1866 se je po svečani službi božji v Valentiji pričela nova vožnja. Ko so zvezali obrežni kabel z globokomorskim, so se odpeljali v spremstvu ladij „Medway“, „Terrible“ in „Albany“ proti zahodu, puščajoč za seboj dolgi rep podmorskega kabla.

Na ladji je to pot manj ljudi. Namesto reporterja Russella spremlja ekspedicijo kot „historik“ neki Mister Dean, v brzozavni hišici v Valentiji pa sedi sam Mister Glass od kabske družbe, da zasleduje polaganje kabla in da sprejme prve signale. Kakor pri prvi vožnji, je tudi sedaj vodilni inženir Mister Canning. Field, ki ga je le redko kdaj videti na krovu, piše v svoji kajuti v dnevnik:

„Morje je mirno, dan je krasen, signali prihajajo v popolnem redu.“

Mister Dean govori po nekaterih enoličnih dnevih že o „monotoniji uspeha“. 15. julija pade neki mornar s „Terribla“ v morje, a ga brez razburjanja rešijo in spravijo na krov. Dva dni pozneje se kabel zviije in ga ni mogoče razvozlati. Ekspedicija preživlja nekaj ur v velikem strahu, toda kljub slabemu in deževnemu vremenu izrežejo zavozlani del in vse je zopet v najlepšem redu.

To je edini razburljivi dogodek te vožnje. Field prejme istega dne prve vesti s kontinenta. Ves pretresen zlojuje s tehniki historične dogodke, ki jih javljajo z Irskega po žici, ki leži na temnem in nedostopnem oceanskem dnu:

17. julija 1866. Prusi so včeraj začeli borbo pred Olomoucem in uplenili šest topov. Avstrijci se umikajo od Vltave proti Dunaju. Zmaga Prusov je odločilna.

19. julija. Prusi zmagujejo znova... Glavna armada ima še pet milj hoda do avstrijske prestolnice... Železniška zveza z Dunajem je pretrgana...

20. julija. Prusi so zasedli Frankfurt. Velika pomorska bitka pri Visu. Avstrijci so porazili Italijane...

21. julija. Avstrijci so sprejeli ponudeno premirje...

Dan pozneje piše Field v dnevnik: „Great Eastern“ je plula mimo kraja, kjer smo lani izgubili kabel — letos pa gre vse po sreči.“ Malo pozneje prosi Mistra Glassa, naj mu sporoči po kablu kake novice iz Indije in Kitajskega; oddati jih hoče takoj po prihodu v Ameriko, da s tem dokaže sposobnost kabla.

Med ledenomrzlim, pristno novofoundlandskim nalivom pristane „Great Eastern“ v petek 27. julija 1866 v zalivu Heart's Content Bay. Ladja spremljevalka „Medway“ pripelje ob 9. uri dopoldne kabel k obali. Pod Fieldovim nadzorstvom ga zvežejo z obrežnim kablom. Ob petih popoldne odhaja prvi signal čez ocean, pol ure pozneje pa se zberejo člani ekspedicije polnoštevilno k zahvalni službi božji v majhni cerkvi ob obali.

Zvečer sede Field k sirovo izdelani mizi v brzojavni postaji in piše svoji ženi:

„Vse je v redu. Kabel je, hvala Bogu, položen in deluje brezhibno. Prepričan sem, da nikdo ni tako hvaležen Vsemogočnemu kakor Ti in najini ljubi otroci. Sedaj bomo vendar že lahko živeli v skupnem družinskem življenju. Čez teden dni zapustimo pri-stanišče, da poiščemo lanski kabel, potem pa bom kmalu doma!“

Na cerkvi ob Zalivu zadovoljnega srca, na brzojavni postaji in na ladjah so zaplapolale zastave; vojne ladje, ki so prispele, da pozdravijo ekspedicijo, oddajajo počastne strele; številni gosti, ki so čakali na veliki dogodek že nekaj dni, in poročevalci vseh svetovnih časopisov planejo k Fieldu in njegovim sodelavcem. O podrobnostih potovanja so bili v Angliji pač že poučeni, ker so bili po kablu v brzojavni zvezi z ekspedicijo, v Ameriki pa se je radovednost stopnjevala do neznosnosti. „Ali je šlo vse po sreči? Ali se je kabel zopet utrgal? Ste morda našli stari kabel? Ali novi res že deluje? Bo deloval tudi v bodoče? Kaj pa, če se tok zopet ustavi?“

Field odgovarja na vsa vprašanja z utrujenim obrazom, toda izraz sreče in zadovoljstva krog njegovih ustnic in oči je nepozaben: „Da, kabel deluje, prosim, pre-pričajte se sami! Deloval bo tudi v bodoče, saj je mnogo boljši od onega, ki smo ga polagali pred — pred koliko leti že? — da, pred nešteti leti! Ah, kje je že vse to!“

Zopet prihajajo brzojavke iz vsega sveta. Zopet si čestitata — seveda po novem kablu — angleška kraljica in ameriški predsednik. Brzojavka kraljice Viktorije traja 21 minut, odgovor predsednika Johnsona od 3:50 do 4:01 h in prispe deset minut pozneje v London. Fieldu in njegovim pa čestitajo še mnogi, mnogi vladarji, ministri, zasebniki, med njimi tudi inženir Ferdinand Lesseps, ki gradi prav takrat Sueški prekop.

Nekaj dni pozneje je Field zopet na morju, kjer ga čaka še velika naloga, da dvigne izgubljeni lanski kabel, ki predstavlja ogromno vrednost.

Po treh tednih so ga našli in z nepopisnim trdom in naporom res dvignili in po njem dobili odgovor iz Irskega, iz Evrope! Mister Glass je brzojavil:

„Both O. K. — Kabla sta oba v redu!“

„Zapustil sem kabino,“ je Field pozneje pripovedoval brez lažnjivega sramu, „šel sem v svojo sobo in zaklenil vrata. Nisem več mogel vzdržati solz, jokal sem kakor otrok, poln hvaležnosti do Boga, da sem mogel prisostvovati najdbi starega kabla, ki smo ga bili izgubili pred trinajstimi meseci!“

Najdeni kabel so zvezali z novim, ki ga je „Great Eastern“ imela na krovu, in nato so se vračali počasi proti Novemu Foundlandu.

Tako je Cyrus W. Field končal svoje delo. V soboto 7. septembra 1866 je pripeljal na ameriško obalo tudi drugi kabel.

EMANUEL KOLMAN:

V NOČI

Nocoj v skrivnostnih ognjih mrak je zažarel   Nocoj čul jek sem, tajni spev zvonov
in kot pred Bogom pal sem na obraz   in volje Vsemogočnega ukaz
in daljni klic mi v duši je okamenel   in mraz zavel mi je z grobov
v polnočni čas.   v polnočni čas . . .

Nocoj se večnost zlila je nad me,
nocoj se mrak je vžgal —
nocoj predsmrtni strah
je v meni vztrepetal.

IVAN PODOBNIKAR:

MESTO V POKOJU

Po dežju. Kaplje se še tajinstveno srebré
na obcestnih svetilkah, ki v temo strmé.
V stolpu se utrgal je ure trudni glas
kot starcu poslednji stok v jesenski čas . . .

Kakor móre težke jeklene peroti
se spušča gosta meglá nad snivajoče mesto.
Po beli, z ostrim gruščem posuti poti
nekdo urno stopa s smejočo se nevesto.

Čez nebo, z utripajočimi zvezdami posejano,
plove lahen, svilen oblak;
čez zelenéčo, s cvetjem pretkano poljano,
krik skovirja je zamrl v mrak . . .

Monotono gubé se koraki v nočno tišino,
ko stopam tih in zamišljen po belih cestáh,
in moj pogled je iskajoč in je plah,
ko zrem v neizmerno nebo, v veličastno sinjino . . .

SPOMINI

„SILOBRAN“.

Četrti deški razred bi lahko primerjal zbiralnemu kanalu. Tu so čakali trinajst let stari „veterani“, da jim štirinajsto leto odpre vrata v zlato prostost. Učili se niso nič. Edina njihova skrb je bila, kako bi si prijetno krajšali obsovažene učne ure. Zato je bilo v tem razredu jako težko vzdržati disciplino.

Razredni učitelj je bil Primožič, šolski vodja. Preden sem šel prvičkrat v razred, mi je dal primerna navodila.

„Gospod kaplan, v tem razredu pa ne smete pokazati prijaznega obraza. Edino sredstvo, ki z njim kaj opravite, je palica. Vem, da postava prepoveduje telesno kazen. Toda midva sva tu v silobranu, in v tem slučaju je tudi kaj takega dovoljeno, kar je sicer prepovedano. „Veterani“ vas bodo samo potem ubogali, če se vas bodo bali. Za dobro disciplino ste pa že zato dolžni skrbeti, da se bodo vsaj tisti kaj naučili, ki bi se radi.“

Priznati moram, da sem se zvesto ravnal po navodilih, ki sta mi jih dala gospod Jožef in šolski vodja, čeprav sem radi tega prišel v nasprotje s šolskimi postavami. Zato sem pa imel res izborna disciplino in tudi učni uspehi so bili še precej dobri.

Veliko se je že govorilo in pisalo o primernosti telesne kazni v šoli. Opazil sem pa, da so proti nji zlasti tisti, ki niso nikdar poučevali v ljudski šoli. Profesor v srednji šoli in deloma tudi v meščanski prav lahko obdrži disciplino brez telesne kazni, če jo le hoče. Ako se študent ne zboji slabega reda in se noče ukloniti, ga pa izključijo. V osnovni šoli je pa položaj precej drugačen. Izključiti nagajivca ne smeš, ker mora hoditi v šolo. Sicer bi mu pa še ustregli, če bi ga pognali. S slabim redom tudi nič ne opraviš. Ko je rajni katehet Merčun zažugal nekemu frkolinu, da mu bo dal „pet“ — takrat najslabši red, se je fant odrezal: „Magari sto!“ Tu pomaga slednjič res samo še palica; te se paglavec navadno kolikor toliko boji.

Nasprotniki trde, da se s telesno kaznijo zamori v otroku čut samospoštovanja, ker ga ponižuje. Res je, da taka kazen ponižuje „delikventa“, pa saj to stori vsaka kazen. Toda jaz trdim, da telesno kaznovanje ponižuje učitelja, še bolj pa kateheta, in zato bi je ta dva ne smela izvrševati.

Palica naj bi bila določena samo za izredne prestopke ter za nepoboljšljive rušilce discipline in miru v šoli. Kdor je tako brezobziren, da moti druge pri pouku, naj pa čuti. „Eksekucija“ naj bi bila pa poverjena šolskemu slugi ter naj bi se izvršila z nekako slovestnostjo, vpricho učencev in učitelja. Poostrila bi se lahko tudi na ta način, da bi ji prisostvovali še drugi učitelji s šolskim vodjo na čelu. Mislim, da bi takih eksekucij ne bilo prav veliko, ker bi se jih vsi bali, tudi „veterani“.

Ako mislim danes na „eksekucije“, ki sem jih lastnoročno vršil v Postojni, se skoraj sramujem; tolažim se pa s tem, da sem bil večkrat res prisiljen s palico varovati svojo veljavo.

Ko sem šel nekega jutra v četrti razred, me je vodja čakal pred vrati.

„Gospod kaplan, dobili smo novega učenca, Boleta. Že lani sem imel z njim velike težave, ker noče v šolo hoditi, oče mu pa še potuho daje. Sedaj smo ga prisilili s kaznimi, da ga je poslal v šolo. Do štirinajstega leta mu manjka samo še dober mesec. Fant je pa za svojo starost izredno velik in močan. Pri meni je miren, ker se me boji, pri vas bo pa gotovo poskušal. Včeraj se je menda pred drugimi hvalil, da bo „tega smrkavega kaplana“ iz razreda vrgel. Če ga ne boste mogli ugnati, pokličite kar mene na pomoč.“

Pa sem ga sam ugnal.

Sedel je v zadnji klopi. Ako bi me ne bil vodja opomnil, bi bil mislil, da se je kak hlapec izgubil v razred, tako velik je bil.

Medtem ko smo molili, je sedel in se mi porogljivo smejal. Po molitvi sem ga čisto mirno opomnil, naj drugič z nami moli.

„Seveda, ker ti praviš!“ je zagodrnjal polglasno, pa sem nalašč preslišal. Pretegal se je po klopi na vse strani, ropotal s škornji ter se silil s kašljem. Jaz sem pa ostal navidezno miren, dasi je vse pokalo po meni. Tu se ozre neki fant nazaj in Bole mu pljune čez tri klopi v obraz. Meril je pa tako dobro, da ga je zadel naravnost v nos.

„Bole mi je pljunil v obraz!“

„Drugič pa nikar ne glej nazaj, ti pa ne bo mogel!“

Hotel sem fanta pridobiti. Bil sem pa tudi radoveden, kako daleč bo šel.

Nekaj časa je bil potem mir. Naenkrat pa zaslišim v zadnjih klopih mrmranje, kakor bi čebele rojile.

„Kdo pa godrnja tam zadaj?“

„Bole,“ zavpijejo „veterani“ in se škodoželjno nasmejejo.

Navzlic temu sem še vedno skušal ohraniti hladno kri.

„Bole,“ sem mirno rekel, „vem, da hodiš nerad v šolo, pa jaz nisem delal postav. Ako bi bilo od mene odvisno, bi lahko doma ostal in očetu pomagal pri delu. Ker pa moraš še nekaj tednov hoditi v šolo, ti svetujem, da bodi miren. K učenju te ne silim. Če nočeš poslušati, lahko kaj bereš ali si na kak drug miren način čas preganjaš, samo da mi ne motiš pouka.“

Potem je bil nekoliko časa mir, pa ne dolgo. Naenkrat nekaj zaropota. Iz zadnje klopi je odletel Ruda ter obležal na tleh, kakor je bil dolg in širok. Bole ga je brenil, kakor bi bil igral z njim nogomet.

Sedaj, seveda, mi je bilo dosti.

„Bole, ker nočeš mirno sedeti, pa pojdi iz klopi sem v kot!“

„Jutri, danes pa ne,“ se mi je zarežal.

V razredu je postalo tiho, da bi se bila šivanka slišala, če bi bila padla na tla. Vse je pozorno gledalo, kaj bom storil. Ker si nisem hotel mazati rok, sem vzel palico in šel v zadnjo klop po „upornika“. Čez nekaj minut je stal v kotu poleg katedra miren in krotek kakor jagnje. Res je, da sem se pri „delu“ nekoliko razgrel, zato sem bil pa tudi lahko z uspehom zadovoljen. Od tiste ure naprej je Bole sedel čudovito mirno v svoji klopi in mi je včasih celo odgovoril, če sem ga kaj vprašal.

Že prvo leto sem tudi zapazil, da je „individualno postopanje“ velikega pomena. Tisti Ruda, ki ga je Bole brenil iz klopi, mi je dal jako veliko opraviti. Zdelo se mi je, da sem se vednih „eksekucij“ jaz bolj naveličal, kakor on. Zato sem mu neko uro rekel: „Ruda, od danes na-

prej te ne bom nikdar več udaril. Ti si že tako daleč prišel, da palice niti vredni nisi. Jaz se zate sploh več ne zmenim.“

In čudno, fant se je poboljšal. Celo učiti se je začel. Sprva ga nisem hotel vprašati, čeprav je dvigal roko. Čez nekaj ur sem ga pa le poklical. Sicer ni veliko znal, pa sem ga navzlic temu pohvalil. S to pohvalo sem ga popolnoma pridobil. Pozneje nisem imel z njim niti najmanjše neprilike več.

Tretji razred je bil silno natrpan. V njem je bilo čez sto otrok, ki so sedeli v dveh vrstah, v vsaki klopi po štirje, na levi dečki, na desni pa deklice. V zadnji klopi, tako daleč, da sem ga komaj videl, je dolgo nagajal slok, bled fant, čigar ime mi je pa izpadlo. Recimo mu Petrič. Morda se je res tako pisal, ker sem imel več učencev s tem imenom. Ko sem ga nekega dne nabrisal, se je prišel oče pritožiti.

„Prosim, gospod kaplan, da ga več ne nabijejo. Fant se potem ponoči straši. Bojim se, da bi ne postal božjasten.“

Od takrat naprej ga res nisem več udaril, a ga tudi ni bilo treba.

Ko sem naslednjo uro razlagal, je Petrič v sladki zavesti, da je varen pred palico, še z večjo vnemo nagajal, kakor navadno. Tu mi pade nehote pogled na neko klop na „ženski strani“, v kateri sta sedeli samo dve deklici, na vsakem koncu ena, in naenkrat se mi posveti v glavi.

„Ema, stopi iz klopi, ti Petrič, pa sedi sem noter!“

Fant je ubogal in sedel počasi v klop. Spravil se je pa čisto na konec, da je bil kolikor mogoče daleč od tiste učenke, ki je sedela na drugem koncu. Ema se mi je pa smejala s svojimi velikimi očmi, ker je takoj vedela, kaj hočem.

„Ema, sedi nazaj v klop.“

Ta je z največjim veseljem spolnila moj ukaz ter porinila fanta naprej v klop, da je mogla sestiti. Sicer ga pa ni bilo treba dosti porivati, zakaj Petrič je odletel kakor krogla na bilardu na nasprotni konec. Ker je pa tudi tu zadel na zastopnico nežnega spola, je odletel nazaj in slednjič obstal na sredi. Ob enem je pa začel tuliti, kakor bi ga kdo drl.

Ker se samega sebe nisem slišal, sem ga opomnil, naj bo tiho.

„Saj bom, samo nazaj med fante me dajte!“

„Ali boš potem priden?“

„Bom, bom, samo med fante me dajte!“

„No, prav, pa sedi nazaj na svoj prostor. Toda, če ne boš priden, pojdeš zopet med dekleta, pa za cel mesec.“

Pred fantom sem potem imel vedno mir. Če se je tuintam le nekoliko spozabil, sem ga samo po imenu poklical ter mu z očmi pokazal na „žensko stran“, pa je bil takoj zopet dober. Seveda, pri marsikaterem drugem bi taka „kazen“ ne imela nikakega upliva. Bilo je namreč že v tretjem razredu precej takih tičev, ki bi bili prav radi sedeli poleg Burgerjeve Eme.

Nekateri kateheti, pa tudi učitelji, so včasih imeli sitnosti pri oblasteh, ker so se posluževali „silobrana“. Jaz jih nisem imel, pa menda samo zato, ker sem živel z „deželno gosposko“ v dobrih odnošajih.

Nekega dne pa pride k meni okrožni zdravnik. Ker se nisva obiskovala, sem se nekoliko začudil.

„Gospod kaplan,“ je začel, ko je sedel, „prišel sem k vam zaradi jako nerodne zadeve. Včeraj ste nekega dečka precej hudo pretepli.“

„Včeraj? Da, spominjam se, pa ni bil le eden. Katerega pa mislite?“
„Vadnova. Njegov oče ga je k meni pripeljal ter zahteval spričevalo. Rekel je, da so mu morali dajati mrzle obkladke, pa navzlic temu ne more sedeti.“

„Vadnov?“ se začudim. „Saj mu ni bilo nič. Ko sem peljal razred po stopnicah v vežo, je nekega sošolca brez vsakega vzroka tako brcnil v tur na nogi, da sta mu gnoj in kri kar brizgnila iz njega. Fant je zarjul kakor zaboden vol. Nato sem Vadnova nekolikrat oplazil s palico, pa se mi je še smejal v obraz. Kaj ste ga preiskali?“

„Da, saj sem ga moral. Tako zadnjico* ima kakor mandril.“

„Od tistih udarcev, ki sem mu jih jaz primazal, je nima. Najbrže mu je oče še kaj navrgel in vso zadevo meni naprtil, da bi mi naredil sitnosti. Od fanta se mi pa zdi grdo, da vam je prišel kazat; pa prav včeraj sem jim pri razlagi šeste zapovedi položil na srce, naj bodo pri kopianju sramežljivi in naj ne kažejo tega, kar mora imeti vsak spodoben otrok zakrito. Kaj ste mu dali spričevalo?“

„Ne. Prosim vas pa, gospod kaplan, bodite v prihodnje previdni. Meni bi bilo jako nerodno, če bi moral dati spričevalo, da ste kakega fanta telesno poškodovali. Ako ga pa nočem dati, pa pridem lahko sam v sitnosti.“

Naslednje jutro je prišel tudi oče kaznovanega grešnika k meni. Sprva je hotel biti robot, nato sva se pa mirno pogovorila. Slednjič me je celo prosil, naj fanta še „občutno“ kaznujem, če se ne bo učil ali če bo nagajal.

„Gospod, kar našeškajo naj ga, če ne bo dal miru. Jaz nimam nič proti temu. Naščuvala me je žena, ki mu daje tudi proti meni vedno potuho.“

„Zdi se mi, da ste mu vi zadnjič precej dodali, ker mu zaradi tega, kar je dobil od mene, pač ni bilo treba dajati obkladkov.“

Mož pa nato ni nič odgovoril. Po kratkem pozdravu je odšel po stopnicah. Med potjo je pa zagodrnjal, sicer precej tiho, vendar pa še zadosti glasno, da sem razumel: „Prokleta baba, treba je meni teh potov!“

Ko sem se poslovil od Postojne, sem palico tam pustil. Odkar poučujem v Ljubljani, nisem nobenega otroka udaril, čeprav so me včasih starši prosili, naj temu ali onemu katero primažem. Neki dami sem se pritožil čez njeno desetletno Pavlo.

„Kospot kateket, kar napite jo,“ mi je rekla ter mi zatrjevala svojo hvaležnost, če bi ji storil to uslugo. Bila je rojena Nemka, pa je vedno slovenski govorila.

Na Ledini sem bil sprva večkrat v skušnjavi, da bi bil kakega fanta oplazil, pa sem jo vselej premagal. Sicer sem pa imel druge pripomočke. Poleg tega so imeli moji tovariši razredni učitelji večinoma prav izborna disciplino, da sem jo tudi jaz z lahkoto vzdržal. Največ so mi dali opraviti fantje iz Novega Vodmata, ki so bili všolani v Šentpetersko šolo, pa so rajši hodili na Ledino.

Neko popoldne v majniku je bilo jako lepo vreme. Otroci so na skrivnem in željno pogledovali skozi okno, in nisem jim zameril. Tudi

* Ker dandanes celo v delih, ki so „močne umetnine,“ pišejo take in podobne besede z vsemi črkami, sem tudi jaz tako storil.

jaz bi bil rajši zunaj v „prosti naravi“. Tu nastane v predzadnji klopi nemir. Kriv ga je bil seveda Ratar, lenuh prvega reda. Pred njim sem imel najbolj mir, če je stal ob katedru blizu mene.

„Ratar, ven!“ sem ukazal in stopil je na svoje privajeno mesto. To pot me je pa naravnost izzival. Vzel je iz žepa dolg papir in ga počasi trgal, ker je vedel, da tega ne trpim.

„Položi papir na mizo!“

Fant je ubogal, a takoj drugega privlekel iz žepa. Tega sem mu sam vzel iz rok. Ratar se je pa porogljivo posmejal in segel zopet v žep: „Jih imam še dosti.“

No, meni je bilo tudi dosti. Pogledam v zapisnik in vidim, da stanuje v Novem Vodmatu. Hotel sem se pa prepričati in sem vprašal še fanta, odkod je.

„Iz Udmata,“ so odgovorili v zboru. „Pa je že na drugi strani „iberzecenge“ (železniškega prelaza), so pristavili nekateri. So že dobro slutili, zakaj sem jih vprašal.“

Šel sem takoj k šolskemu vodju Dimniku ter mu pojasnil zadevo. Ratar je moral kar med uro pobrati svoja šila in kopita. Drugo jutro je prišla njegova mati nad vodjo, ta jo je pa poslal k meni. Ker je bila preveč bojevita, ni nič opravila. Z grožnjo, da pojde na magistrat, je odviharila kakor kaka erinija po stopnicah. Njen nadebudni sinček je pa nekaj dni vselej, ko so otroci šli iz šole, prestregel svoje bivše součence, izzival s cigareto v ustih ter se hvalil, da bo mama „katehetu že pokazala.“

Pa mu ni. Ko pridem naslednji teden v ponedeljek zjutraj v zakristijo, mi pravi kaplan Plečnik, ki je poučeval v šentpeterski šoli, ne baš prijazno: „Ste mi pa že zopet poslali eno barabo, da se bom jaz z njo ubijal.“

„Baraba“ je bil Ratar.

Tudi zadeva z Vojsko mi je prav dobro ostala v spominu. Ker je dobil petico, pa dobro zaslužen, je od same jeze raztrgal katekizem na drobne kosce.

„Kdo ve, kje stanuje Vojska?“

Takoj se jih je nekaj oglasilo, ki bi bili radi šli na „sprehod“.

Ukazal sem enemu izmed njih, naj gre po njegovega očeta.

„Ga ni doma,“ se oglasi Vojska škodoželjno.

„Naj pa pride mati, če je doma.“

„Ta pa je,“ je dejal fant in se zaničljivo posmejal.

Bila je kmalu pred vrati in jaz sem ji povedal, kako je s fantom.

„Gospod katehet, lepo vas prosim, tepite ga.“

„Jaz nisem zato tukaj, da bi otroke pretepal, marveč, da jih učim.“ (Kajne, kako sem se poboljšal?) „Natepite ga sami,“ sem ji nasvetoval dobrohotno.

„Saj bi ga, pa se mi ne pusti.“

„A tako? Temu se pa lahko odpomore. Pojdimo v pritličje!“

Tam sem poiskal slugo in ga prosil, naj prinese pripravno palico. Ko je mati vzela palico v roke, jo je sin zgrabil in začela sta se zanjo trgati. Sluga je bil takih reči vajen. Urno pograbi sina, ga položi čez kolena, da so se hlače lepo napele, potem pa pravi prijazno: „Mati, sedaj ga pa le!“

In mati „ga je“, in kako! Z obema rokama je držala palico in udrihala kar je mogla. V te udarce je izlila ves svoj gnev, vso žalost in vse muke, katere ji je prizadel zlobni otrok.

„Sedaj pa le nehajte,“ sem ji rekel, ko se mi je zdelo zadosti.

„Oh, pustite me, naj ga še malo, saj ga morda nikdar več ne dobim tako v roke.“

Fant potem ni več trgal katekizmov. Kadar je še poskušal z nagajanjem ali z lenobo, sem mu samo zažugal, da bom poslal po mater, pa je bil takoj dober.

Učitelj je navadno s svojim razredom vedno v bolj ali manj prikritem boju. Na Ledini sem imel skoraj v vsakem razredu nekaj nagajivih lenuhov. Jaz sicer veliko potrpi, so pa stvari, ki jih težko prenesem. Med temi sta tudi nagajivost in lenoba v eni in isti osebi. Če je otrok nagajiv, pa se pridno uči, ali če nič ne zna, pa je miren, se še nekako potrpi. Če je pa len za učenje, priden pa za nagajanje, to mi je pa šlo vselej na živce. Take „bolnike“ sem navadno zdravil po šoli. Seveda sem se na ta način tudi samega sebe zaprl, pomagalo je pa le. Kadar je odzvonilo po cerkvah poldne*, pa sem še mirno sedel za katedrom, so se tudi najtrdovratnejši omečili, zlasti tisti, ki so morali očetom nesti kosilo.

Nekega dne so razen treh že vsi odšli domov, ker so bili tako pametni, da so se hiteli učiti. Omenjena trojica je pa gledala skozi okno in menda čakala, da jim bo katekizem kar sam šel v glavo. Ko je pa bilo že čez poldne, se je eden izmed njih začel na ves glas dreti.

„Kaj pa ti je?“ ga vprašam sočutno.

„Atu bi moral na kolodvor kosilo nesti.“

„Ga bo pa kdo drug nesel.“

„Ga ne bo, ker so vsi drugi še majhni.“

„Kaj pa bo, če ne boš nesel kosila?“

„Najprej me bo mama nabila, potem pa še ata.“

„Vidiš, tako je prav. Zdi se mi, da imaš jako dobre in skrbne starše. Da pa ne bo ata zaradi tvoje nemarnosti lakote trpel, te izpustim. Zapomni si pa, da storim to prvič in zadnjič. Če te še kdaj dobim, da ne boš znal ali da boš nagajal, ostaneš tu do ene. Potem pa le glej, kako boš doma opravil.“

Ta metoda je tako pomagala, da so bili tisti, ki so nosili očetom kosilo, navadno samo enkrat zaprti. Drugič jih že ni bilo treba.

S svojimi „metodami“ sem si seveda nakopal sovražnike, ki so mi svojo nenaklonjenost pokazali tudi v dejanju.

Ko sem zadnje leto učil na Ledini, sem imel nekoč v četrtem a razredu važno obravnavo. Zakaj je šlo, ne vem več. Najbolj obdolžen „zločinec“ je bil neki fant iz Novega Vodmata. V strahu, da bi ga ne spodili iz šole, je sredi obravnave zaklical: „Tale je pa rekel: „Pejma katehetu bajta zažgat.“ Očividno se mi je hotel s to težko ovadbo prikupiti. Bila je pa resnična. Šel sem potem gledat hišo, ki je v sirovem stanju prezimovala, in sem res našel v kleti črne sledi poskušane „požiga“. Vso zadevo sem pa vzel za šalo in nisem nikogar zaradi nje kaznoval.

* Pouk smo imeli dopoldne do 11, popoldne do 4 ali 5.

Nekateri so se znašali še potem nad menoj, ko sem prepustil Ledinarje svojemu nasledniku gospodu Čadežu. Kadar so šli iz šole mimo moje hiše, so veselo klicali: „Mlakar tobakar, Mlakar tobakar!“

Imeli so pri tem svojo zabavo, jaz pa tudi. To izzivanje je pa trajalo le nekaj dni. Ker se nisem odzval, kakor so pričakovali, jih je kmalu minulo.

(Nadaljevanje v prihodnjem letniku.)

DR. FR. JAKLIČ:

DA BOŠ LEPA IN POLNA OSEBNOST!

Gotovo so te zavabili izrazi: lepa osebnost, močna osebnost, plemenita osebnost. Gotovo tudi ti razumeš nekaj manj vrednega pod izrazi: šibka osebnost, nelepa osebnost.

Kaj hočemo izraziti z besedo „osebnost“?

Odgovor ni lahak in ga ni mogoče podati z enim stavkom. Troje pa spada k pojmu „osebnost“:

1. V takem človeku mora prevladovati duhovnost.

Tudi naše telo ima svoje pravice. Do telesa ima vsakdo resne in neodjenljive dolžnosti. Naše telo je nekaj častitljivega.

Toda telo ne sme gospodovati, ampak mora biti pod vodstvom duše. Duša mu odloča, kaj sme in mora imeti. Po duši smo ljudje, ne po telesu.

Tem bolj je kdo „osebnost“, čim bolj močna in dosledna je vlada njegove duše nad telesnostjo, čim bolj je torej poduhovljen. Čim bolj pa je telo vajeno rušiti vodstveno pravico duše, čim bolj se torej človek pogreza v svoji telesnosti in čutnosti, tem bolj hira in peša v njem „osebnost“.

2. Vse dušne sile morajo enakomerno stremeti za razvojem in izpopolnitvijo: um, volja in srce.

Človek ne sme biti enostranski. Ne hladno razumsko bitje. Ne brezobzirni silak po volji in hotenju, ki je nedostopen za razloge uma in nagibe srca. Pa tudi ne pretirano čuvstveni človek, slabič po hotenju in dejanjih, ki je kakor čoln z ogromnimi jadrji, a brez krmila in krmarja, ki ga tirajo vetrovi in premetavajo valovi.

Vse troje mora torej uspevati: izobraževanje uma, krepitev volje, plemenito čuvstvovanje. Potem je ravnovesje v duši.

3. Človek, ki naj bo polna „osebnost“, ne sme biti suženj zunanjih vplivov in zgledov; svojega mišljenja, govorjenja in delovanja ne bo uravnaval zgolj po sosesčini, po razrednem duhu, po javnem mnenju svojega bivališča, po modi, po običih navadah itd. Delal bo tako, kot je po mirnem in treznem preudarku sam sprevidel za prav. Vse zunanje vplive bo lahko upošteval, a bo vedno ohranil s a m o s t o j n o stališče do njih. Ako je kdo delal dobro predvsem zato, ker so tako delali drugi v njegovi okolici, se bo takoj izprevrgel, ko bo moral svobodno dihniti. Samostojno stališče do okolice: to je tretja poteza prave „osebnosti“.

Človek, ki je „osebnost“, je močan v sebi in močan je njegov blagodejni in dvigajoči vpliv na druge.

„Osebnost“ ni nekaj v vseh enakega. „Osebnost“ niso enolični odtisi istega klišeja, le številke v isti vrsti. Kakor pisane mozaične

slike so. Kamenčki teh mozaikov so naše podedovane, privzgojene in pridobljene lastnosti in posebnosti. Niti v rodnih bratih „osebnost“ ni enaka. Telesni obraz je v vsakem človeku, tudi v dvojčkih, različen; še teže pa najdeš dva popolnoma enaka duhovna obraza, ker so duševne lastnosti še vse bolj številne in med seboj prepletene.

*

Kako je torej s teboj? Ali si, ali vsaj postajaš polna, lepa „osebnost“? Koplješ v svojo duševnost in ji vsajaš korenine, iz katerih bo „osebnost“ zrastle?

Se trudiš in boriš za čedalje večje poduhovljenje?

Si razvijaš enakomerno razum, hotenje in čuvstvenost?

Si suženj tujega naziranja? Si samo klepetec vrh drevesa, ki se obrne in tolče v ono smer, kamor veje veter?

Reci prijatelju, ki te pozna, naj opiše tvojo duševnost, tvoje dobre in slabe strani.

Potem pa si misli, kako bi te popisal sovražnik, ki bi to, kar je slabega na tebi, posebno pazljivo gledal in ostro očrtal.

Oba opisa združi in videl boš svoj duhovni obraz bolje, kot pa ga vidiš sam.

Tolažbo in bodrilo čuj: Duhovni obraz moreš vedno spreminjati in lepšati. Tako ga spremeni in olepšaj, da boš res lepa in polna osebnost!

KAJZARSKI:

JELENA

Bil je neverjetno sanjav človek. Najrajši se je stisnil v kot, zaprl oči, spustil roke ob sebi in zaspal... Njegov obraz je zažarel in gube na čelu so se izpolnile. — Sanjal je lepe sanje...

Ali soba njegovih sanj ni bila lepa. Grda je bila in zoprna, in ko se je prebudil, se je stresel in pogledal skozi okno. Enolična rjava barva se je kot jesen vlekla čez nizke stene in če bi ne bilo na steni križa in dveh svetih podob, ovitih v debel prah, bi bila soba strašno pusta.

On pa je sanjal in v sanjah je gledal lepo življenje... Pisane travnike, biserne potočke, zelene gozdove in ptičke in nebo in zvezde... Gledal je pestro in živahno življenje... V njegovi fantaziji se je zarisala deklica, nežna in lepa kot boginja. Čelo visoko in jasno, oči sive in sanjave, kot bi iz njih dehtel vonj same velike noči, nos lep in raven in polodprte ustnice so bile vlažne in rdeče kot polrazcvetela vrtnica. Stegoval je v sanjah roke po tej lepoti, ko je šla po prstih mimo njegove postelje. V sanjah je s tenko črto risal rahle poteze njenega profila... in potem se je zbudil in soba je bila pusta in prazna...

„Jelena...“

Ali stena se ni izpremenila. Enolična rjava barva se je kot jesen vlekla čez njo. Stanko se je zgrozil po vsem telesu in najrajši bi pljunil na to rjavo meglo.

„Zakaj bi ne bilo življenja v moji sobi? Zakaj bi ne poslikal te stene s cveticami in zvezdami iz mojih sanj? Tu pod križ obesim njeno sliko, da bo vsa soba dehtela po veliki noči, da bo sobica zvenela njenega smeha in šuma njenih las. Življenje bom pribil na steno svoje sobe...“

In ozrl se je okoli sebe in izginila je jesen in zadišala je pomlad. Stanko je postal razigran in že je videl svojo steno poslikano s cveticami in zvezdicami in njen beli obraz je žarel kot sonce...

Razigran je bil in se ozrl skozi okno na ulico. Tedaj ga je vrglo nekaj nazaj. — Ob rdeč zid na nasprotni strani se je stiskal otrok, ki ga je nekdo pretrepal z veliko roko, in Stanko je čul težke udarce. Otrok je jokal in iz nosa mu je kapljala rdeča kri . . .

Stanko se je vrgel na stol in roke zaril v lase. Tako je sedel večkrat. Takrat mu je bilo težko . . .

*

Stanko pa je bil študent . . . Pa če bi ga tudi ne poznal osebno, bi že na kilometer daleč vedel, da je študent. Če bi ga videl samo iti mimo sebe, s sklonjeno glavo, z zelenim klobukom, potisnjenim čisto na desno uho, bi vedel. — Študentje predstavljajo v današnjih dneh neko popolnoma novo vrsto ljudi. Svet se zgraža nad njimi. Pravi, da širijo nenavadno zoprno vonj . . .

Drevel je človek čez križišče in nikamor se ni ozrl. Z rokami v žepih in z zelenim klobukom, potisnjenim čisto na desno uho. Komaj sem ga ustavil. Zamajal se je in me pogledal z velikimi, prestrašenimi očmi ter toliko raztegnil ozke ustnice, da sem videl njegove lepe zobe.

Ali Stanko je bil čisto poseben človek. Otroško mlad in nežen in boječ in ob vsaki priliki je zardel. Zato je bil posebno zoprno . . .

„Kam pa dreviš . . .?“

„Po barve grem . . . Slikal bom. — Sanje . . . Veš, soba mojega življenja je strašno pusta. Razen križa in dveh svetih podob ni na stenah ničesar. Jaz bi jo pa rad napolnil z življenjem iz sanj . . . Moje sanje so idealne . . .“

*

Stanko je čutil v sebi izpremembo. Zavedel se je, da je preveč sanjal in da ga bo življenje skelelo v oči.

Ali vendar . . . Želel si je življenja svojih sanj.

Pod križem je stal . . . Umazan in popacan z najrazličnejšimi barvami. Samemu sebi se je zdel smešen. Njegova tresoča se roka se je oklepala čopiča in narahlo je deval barve na steno. — Ni stopal tri korake nazaj, da bi videl svojo umetnino lepo. Ne . . . Čisto blizu je stal, da je duhal vonj barv; hotel je videti svoje življenje od blizu. Kaj mu bo koristila umetnina, če jo bo občudoval od daleč? Dihati hoče iz nje vonj ustnic, ki jih je naslikal tako skrbno in lepo, tipati hoče z lastnimi prsti mehka, bela lica, mogoče celo poljubiti boječe in rahlo njeno čelo.

In slikal je vijolice in trobentice in vrtnice, vse v živih, skoraj pretiranih barvah, a vse so se klanjale njegovi sliki, njegovemu idealu pod križem . . .

Tedaj je zapel. Ni imel lepega glasu, a pel je prijetno, zakaj v njem se je prebudilo novo življenje . . .

*

Srečala sva se zopet čisto nenavadno na križišču. Stiskal se je v privihan ovrtnik, imel klobuk zmečkan in še bolj potisnjen na desno uho. Prijel sem ga za rokav, a hotel je mimo. Stresel sem ga . . . Tedaj se je ozrl vame. Oči so bile globoke in obraz siv in oglat, kot bi ga na hitrico zgnedel iz gline.

„Stanko . . .“

Nič ni odgovoril. Posinele ustnice je stiskal, kot bi ga napadla božjast.

Prijel sem ga pod pazduho in ga po sili odvrlel v bližnjo gostilno in mu naročil čaja. Odložil je klobuk.

Odprl je ustnice in njegov glas je bil tih in skromen kot iz davnine.

„Prijatelj, čemu me gledaš tako neumno? Ali nosim na čelu zapisano? Neizbrisno? Prosim te, povej! . . .“

„Kaj ti je, Stanko? . . .“

„Eh... nič... Moralo je tako priti. Slutil sem... Ko sem prepeval in slikal vijolice in vrtnice v kričečih barvah, sem že vedel. Seveda... Vsi nismo za ta svet. Jaz, na primer, sem na tem svetu absolutno nemogoč. V kot so me postavili in zvezali in življenje valovi veselo in smeje se mimo, nad menoj pa preži Cerberus...“

„Ne razumem te, Stanko...“

„No... Saj sem ti zadnjič povedal, da slikam sobo svojega življenja. Hrepenenje in veselje sem hotel vlti vanjo. Pa...“ Tedaj je padel na mizo in v grlu se mu je trgala bol...

„Pa...?“

Obrisal je solze, na dolgo smrknil in nadaljeval tiho...

„Še tega ne bi smel, ki me je življenje potisnilo v kot... Čuj: v sanjah sem jo videl. Lepše boginje še nisem videl. In v čistem hrepenenju sem jo molil in hotel sem ji darovati svojo dušo. — Tedaj sem izvršil profil njene slike. Pisal sem nekemu uredniku, svojemu prijatelju, črtico in me je bil vesel. Že sem mislil, da se je odprlo življenje mojih sanj in v naglih potezah sem izvršil še gole lakti, a bluzo skrbno zaprto do vratu...“

„Ali je to kaj posebnega...?“

„Ne... — Ali, če si prišel, da me poslušáš, potem poslušaj! — Pograbil sem umetnino in ji jo nesel. Vesela je bila... Ali, saj veš... Čutil sem se pred njo slabotnega in ničevega in nisem ji upal pogledati v oči, nisem ji upal razodeti svojega velikega hrepenenja. — Tedaj se je ustavil pred hišo avtomobil. Iz njega je stopil slok in dolg gospodič. — Začeli so barantati... Kakor na sejmu... Dušo so prodajali, njeno dušo... In jaz sem se naslonil na steno. Slabo mi je bilo... Ona pa je bila vesela in ponosna, ko je prodajala dušo, in ustnice so ji trepetale nežno in nedolžno. Narahlo se je oklenila njegove judovske roke, stisnila se k njemu in pozabila je, da se je prodala... Tedaj sem zavpil... Grdo... Kot pač vpijejo ljudje, ki ne nosijo lakastih čevljev in se ne vozijo v avtomobilih. Ali za to predrznost so me nagnali, da sem priletel pred vrata kot psiček. — Če bi se pripeljal v elegantnem avtu k njej, imel obraz napacan z dišečim pudrom, bil v lakastih čevljih, imel skrbno zlikan frak, bele rokavice, bi jo smel brez skrbi celo poljubiti... Še veseli bi me bili... Ker pa sem bil zdrav in lep v obraz, so me nagnali, in ko sem tekel po ulicah, so lajali psi za menoj. Doma me je v sobi čakal Cerberus... Žarele so njegove oči in penil se je... Zasadil je s krempeljimi v mojo kožo in zatrepetal sem pred njegovimi okrvavljenimi zobmi... Vpričo njega sem moral spraskati steno, poslikano s trobenticami in vrtnicami, in pod njegovim pritiskom sem moral popacati njeno sliko in uničiti svoj — ideal. Vpil je, da je greh... Prijatelj dragi, prosim te, ali je bilo torej vsako skrito hrepenenje, vsak utrip mladega srca — greh...? O da...“

Zamislil sem se in nič mu nisem odgovoril.

Dvignil se je, potisnil klobuk čisto na desno uho in šel... Nisem ga zadrževal. Naj gre, revež, saj ni življenja zanj...

Tisto noč je Stanko prišel v svojo sobo blaten in umazan... Luči ni prižgal. Bal se je rjave megle, ki se je vlekla čez steno. Stal je kot grešnik pod vislicami in glava mu je bila težka.

Iz teme pa je prihajalo vedno bliže... Ono nebeškossinje oko, ki je ostalo še edino od njegovega uničenega ideala. — Prestrašil se je in planil k oknu. Odprl ga je na široko in se nagnil in je padel...

*

Taval sem po mestu in mislil težke misli. Ob takih prilikah sem silno čuden. Brcnil bi nedolžnega psička, ki bi prišel nasproti in bi me ponižno pogledal, brcnil bi ga, da bi zacvilil otožno, in grozeče in jaz bi se mu celo nasmejal. — Ali ni to dovoljeno?

Ker sem bil Stankov najboljši prijatelj, so me povabili, da pregledam njegovo zapuščino. Pestra je bila . . . Iz vsakega lističa je dehtel poseben vonj, a čim bolj sem duhal, tem bolj je smrdelo po ponižnosti, le tu in tam je zadišala kaka navdušena in zavržena skica po mladosti in hrepenenju.

Tedaj sem se zakrohotal: „Hvala Bogu . . . Prav si storil . . . Bog ti daj mir . . .“

In Cerberus, ki je stal poleg mene, je povesil oči, otrnil nerodno solzo kot človek, ki še ni nikoli jokal, in vzdihnil: „Prosim Vas, ali ste že videli tako idealnega mladeniča, kot je bil naš Stanko? — Nikjer drugje ga niste videli kot v tej sobi, samo vase zatopljenega; še poslikati je ni pustil . . . O jerumna . . .“

„Farizej . . . Morilec . . .“

Planil sem na ulico s Stankovo zapuščino pod pazduho. Ne vem, kako sem se znašel v uredništvu literarnega dijaškega časopisa. Mali, debelušasti urednik z napihnjenim licem in kozjo brado je mežikal z ozkimi očmi in si mencial prste. Zbudil sem ga menda iz spanja . . .

Začudil se je . . .

„O, vi prijatelj tukaj? — Prosim, sedite!“

„Oprostite, prinesel sem Vam Stankovo zapuščino. Saj veste, tisti strahopetni študentek, ki je krivici gledal le skozi rumena očala v obraz . . .“

„Mda . . . Idealen dečko . . . Škoda ga je . . .“

„Bal se je pogledati življenju srepo in odločno v obraz, zato ga je strlo. Bog mu daj mir . . . Jaz mu privoščim. Sanjal je o nekih idealih in vzvišenem življenju, resnično pa ga je od druge strani sesalo in mu je upognilo mladi vrat . . . Ali na njegovo mesto sem stopil jaz, nov človek, resen in mrk, trdega obraza, jeklenih pesti. Jaz bom vam vsem zagnal resnico neolepšano v obraz!“

Videl sem ga, da je zasopel, in debeli prsti so nervozno bobnali po zaprašeni pisalni mizi.

„Zbogom . . .“

*

Mimo nosa mi je švignil avtomobil, eleganten in rdeč in dišalo je za njim. Vozila sta se v njem dolgin in ona, rdečih lic in azurnih ustnic, in sta se smejala . . .

Zgrozil sem se, ko sem se ozrl za avtom, in komaj da mi je zaigral okoli ustnic trpek nasmešek.

„Jelena . . .“

Najrajši bi ji pljunil v obraz, pa sem se spomnil, da bi ne dosegel niti drobec mojega velikega pljunca njenega dostojanstva . . .

VERA ROMANOVNA:

RADA

Rada je hodila v četrto gimnazijo. Njeni lasje so bili črni kakor oglje in njene oči so bile nebeško modre. Če si se zagledal vanje, jim nisi mogel priti do dna, tako globoke so bile. Njena obleka je bila lepa. Vse je kazalo, da ni revna. In vendar je bila tako uboga, tako sama na svetu. Ni imela ne matere ne očeta. Mati ji je pred letom umrla za jetiko in očeta ni poznala. Mati ji je pravila, da je padel na bojišču. Nikdo ni vedel, na kateri poljani je njegov grob. Tudi materinega groba ni mogla obiskovati. Počivala je v daljnem mestu, kjer sta živeli, dokler ji ni umrla. Sedaj je bila pri teti, ki pa je bila tako stroga, tako hladna. Ni je razumela. Tako je ostala zaprta sama vase, njen izraz je bil zagrenjen.

Nekega dne so pisali v šoli slovensko nalogo. Naslov je bil: Mati. Rada se je zagledala v napis. „Mati! O tebi naj pišem, ko te nimam več. Ali naj pišem svoje

hrepenenje po tebi? V tej kratki urici naj opišem vso svojo veliko bol? Ne, lahko bi pisala čele dneve, pa bi ne končala. Naj pišem o tebi, ko si še živela? Ne morem. Preveč mi je težko. Kaj naj pišem, mati?“ Sklonila se je in na naslov ji je kanila solza. Ozrla se je naokrog in pogledala, če jo je kdo opazil.

Profesor je sedel za katedrom in čital, dijaki so se sklanjali nad zvezki in pisali. Zavidljivo jih je gledala. Sedijo in pišejo! O svojih materah pišejo, ki jih čakajo doma, ki jih bodo sprejele z odprtimi rokami in jih pritisnile na svoje srce. Kdo pa čaka njo? Teta? O ne, niti ne spomni se nanjo. Ko pride domov, je ne bo ljubeče objela, ampak jo samo vprašala, če je znala v šoli, nato jo bo pustila cel dan samo. Ne, nihče je ne bo pritisnil na srce, sprejele jo bodo stene njene hladne sobe.

Držala je peresnik v roki in ni vedela, kaj naj piše. Bližal se je konec ure. Nekaj mora napisati. Toda kaj? Odločila se je. Naj bo, kar hoče!

Vsa bleda se je sklonila nad zvezkom in začela z odločno kretnjo pisati:

Ko si še živela, mati, in mi bila blizu, te nisem iskala. Sedaj, ko te ni več, te iščem in te ne najdem.

Končala je in je zaprla zvezek. Naj bo, kar hoče! Če jo bo profesor razumel, bo vedel, kako dosti je v teh besedah. Če je ne bo, ji bo dal slabo.

Zvonilo je in profesor je odnesel zvezke. Radi je bilo naenkrat žal. Hitela bi za profesorjem, mu vzela zvezek in ga raztrgala, da bi nobeden ne videl, da bi nobeden ne vedel za njeno bolest.

Ko je drugi dan profesor slovenščine vstopil v razred, je Rada vztrepetala. Njene oči so se plašno zazrle v njegov obraz. Profesor je bil resen, krog ustn pa mu je trepetalo nekaj skrivnostnega. Odložil je zvezke na kateder. Lahno se je nasmehnil:

„Ta naloga je pač odkrila vsakega. Ker človek, ki ne ljubi svoje matere, je že zaigral svojo življensko pot. Ljubezen do matere je najsvetejša svetinja, ki jo moramo očitati pred svetom, da nam je ne oblati, očitati zato, ker nas le ona lahko obvaruje pred padcem. Seveda, težko njim, ki je nimajo.“

Rada je vprašujoče zrla v profesorja. Nobena črta ji ni ušla.

Profesor je nadaljeval s trepetajočim glasom:

„Taki morajo ohraniti večni spomin nanjo in je nikoli ne smejo pozabiti. Morda mrtva mati večkrat reši svojega otroka pred blatom, kot mati, ki živi.“

Profesor je spregovoril zadnje besede nekam zasanjano, njegov pogled se je zgubljal v daljavo, ko da ne govori razredu, ampak samemu sebi. Razred je molčal in čakal. Vsi so vedeli, da se mora nekaj zgoditi, in čakali so kot okameneli.

Tedaj je planil na dan pridušen krik, ko da bi hotelo vse na dan, kar je ležalo tako dolgo pokopano na dnu srca: Rada je sklonila glavo in zaihtela. Njen jok je bil tako bolesten, da se je zganil ves razred in zašumel. Rada pa je plakala, hoteč izplakati vse, kar je ležalo dolgo leto v njenih globokih očeh. Profesor je rosnih oči pristopil k Radi, dvignil svojo roko in ji jo položil na sklonjeno glavo.

„Rada, razumem. Pridite danes popoldne k meni. Tam vam povem več. Sedaj pa ne jokajte!“

Profesorjev glas je bil tako nenavaden in tolažilni, da so učenci umolknil; takega profesorja še niso videli. Pa se je kmalu vzravnal in je dejal:

„Pišite popravo!“

Njegov glas je bil zopet tak kot vedno in razred je začel pisati popravo. Rada je vzravnala glavo. Njene oči so bile polne solz. Obrisala si jih je in odprla zvezek. Naloga ni bila ocenjena. Zaprla je zvezek in se zazrla skozi okno. Tam nad zidovi so zeleneli kostanji, v njenem srcu je pa vse umiralo.

Zvonilo je in Rada je odšla kot v sanjah. Ni čutila dolgega pogleda profesorja, ki se je ozrl za njo.

* * *

Popoldne je vsa bleda in žalostna potrkala na vrata profesorjeva. Ko se je vračala domov, so se ji blestele oči kot dva svetla modra demanta.

Kaj ji je povedal profesor, je ostalo med njima.

Od tistega dne sta si bila profesor in Rada kot oče in hči. Ko je ob koncu šole šla obiskat Rada materin grob, jo je spremljal profesor. Oba sta tiho stala ob črni gomili. Profesor se je spominjal svoje mladosti, ko je tudi on tako stal ob grobu svoje matere. V Radi pa je vse valovilo. Ni se mogla premagati. Vrgla se je na gomilo in ihtoč kriknila: „Mati!“

Profesor jo je rahlo dvignil. Pogledal ji je globoko v oči. Trenotek sta se gledala, nato je kriknila Rada: „Oče!“

In profesorjeve črne oči so se lahko orosile: „Hčerka!“ In vroče solze so orosile grob Radine mame. Solze bolesti in sreče.

SLAVOLJUB:

NAŠA SLOVANSKA DRUŽINA

„TUDI MI SMO SLOVENCİ IN LJUBIMO SVOJ NAROD“

Pred svetovno vojno je potoval po nemških deželah monakovski zdravnik dr. Aigner in je na zborovanjih pobijal lurške čudeže. Bil je materialistični monist, kot tak v osebnega Boga ni veroval, naravno torej, da tudi v čudeže ne. Dne 16. novembra 1913 je nastopil v Beljaku. Na zborovanje so prišli tudi trije bogoslovni profesorji iz Celovca, in sicer: dr. Lambert Ehrlich, ki je spisal tudi knjižico: Dr. Aigner und Lourdes, izšlo v Celovcu l. 1914; nadalje dr. Sommeregger, koroški Nемец — verjetno je, da se je njegovo ime prvotno glasilo: Smrekar; in slednjič jezuit dr. Mihael Gatterer, zdaj profesor na vseučilišču v Inomostu. Ti trije profesorji so dr. Aignerju po njegovem govoru ugovarjali. Dr. Aigner je trdil, da so si nemški zdravniki edini v tem, da se da vsa ozdravljenja v Lurdu po naravnem potu razložiti. Na to mu je odgovoril dr. Gatterer: Če bi temu tudi bilo tako — a ni tako. Glejte, gospod doktor, jaz sem tudi Nемец in ljubim svoj narod, a do trditve, da so Nemci edini vzeli resnico v zakup, do tega se ne morem povzpeti.

Na tem mestu nas zanimajo besede nemškega jezuita in učenjaka: „Ich bin auch ein Deutscher und liebe meine Nation“ — jaz sem tudi Nемец in ljubim svoj narod. Na podoben način pravimo tudi mi: Tudi mi smo Slovenci in ljubimo svoj narod. Svoj narod ljubiti imamo pravico in dolžnost.

Dokler Slovenec v tujini še govori svoj jezik, je še Slovenec; ko pa zavrže svoj jezik, ko noče več govoriti po slovensko, tedaj formalno neha biti Slovenec. In njegovi otroci, če so še tako pristno slovenske krvi, če ne znajo več slovenski, niso Slovenci. Irci so po večini izgubili svoj irski jezik, privzeli so angleščino, a so vseeno ohranili svojo irsko narodnost. Podobno je z Judi. A o Slovanih lahko rečemo: če izgubijo svoj jezik, izgubijo tudi svojo narodnost. Mislimo na slojanske Pruse, ki so se ponemčili, mislimo na polabske Slovane, na toliko Čehov, Poljakov, Slovencev, ki so utonili v nemškem morju.

Zakaj je Slomšek tako rotil ljudstvo, naj ohrani zvestobo svojemu slovenskemu jeziku? Zato, ker je vedel, da se z jezikom vred izneveri tudi svoji slovenski narodnosti. Kmalu bo sto let (l. 1938), odkar je govoril Slomšek v Blatogradu severno od Vrbskega jezera: Kdor svoj materin jezik zavrže ter ga pozabi in zapusti, je zmedenemu pijancu podoben, ki zlato v prah potepta in ne ve, koliko škodo si dela. Slovenski starši, ki slovensko znajo, pa svojih otrok slovenskega jezika ne naučijo, so nehvaležni hišniki, ki svojim otrokom drago domačo reč, slovenski jezik, zapravijo, ki so jim ga njihovi dedi izročili . . . Materin jezik je najdražja dota, ki smo jo od svojih staršev zadobili; skrbno smo ga dolžni ohraniti, olepšati in svojim mlajšim zapustiti . . . Oj ljubi, lepi in pošteni slovenski jezik, s katerim sem prvič svojo mamo in dobrega ateja klical, v katerem sem prvokrat svojega Stvarnika častil — tebe hočem kakor najdražji spomin svojih rajnih staršev hvaležno spoštovati in ohraniti, za čast in lepoto po pameti, kolikor premorem, skrbeti.“

In dr. Krek je govoril l. 1908. na slavnostni akademiji slovenskim bogoslovcem v Celovcu: „Jezik, pravijo, je samo občevalno sredstvo. In vendar vedo, da je zvezan z mojim srcem, zvezan z vsakim dihljajem mojim, z najlepšimi spomini mojega življenja. V tem jeziku sem prvič pozdravil svojo mater, zvezan je s trenutki veselimi in žalostnimi mojega življenja. Ni mrtvo sredstvo kot denar v kupčiji. Tega idealnega momenta materializem ne vidi. Kjer je dobro, tam je dom? Ali ni pošten človek dolžan vrniti vsakomur, komur je kaj dolžan? Premislimo, koliko smo dolžni narodu svojemu, ki nas je obdaril z gotovim načinom mišljenja, nam napolnil glave že v mladosti z nežno filozofijo in poezijo! Samo prejemale smo! Zato pa smo dolžni narodu svojemu kot staršem: ljubezen in hvaležnost, spoštovanje in pomoč. Kakor je moja dolžnost spolnjevati zapoved: Ne ubijaj! Spoštuj očeta in mater! — ravnotako je moja dolžnost, da ljubim svoj narod. To je etiško.“

ŠE DVE PRIČI

V tedniku „Schönere Zukunft“ od 11. junija 1933 je zapisal jezuitski pater Georg von Sachsen: „Materin jezik je izraz raznoliko ustvarjene človeške duše; zato moramo imeti pred vsakim materinim jezikom visoko in globoko spoštovanje, ker prihaja od Boga, je izraz od Boga ustvarjene duše. Zaradi Boga ima vsak narod, vsak rod sveto, od Boga dano, neodvzemljivo pravico do svojega materinega jezika.

Del človeštva, ki mu pripadam po telesnem liku, po duševni zmožnosti in jeziku, to je moj narod. Tu velja: Bog me hoče kot človeka, in sicer kot nemškega človeka. Z narodno svojskostjo svojega telesa, duše in jezika naj Bogu služim in ga poveljučujem. Zato sem tudi svojim sonarodnjakom po božjem redu bližji nego ostalim bratom na svetu. Dolžan sem jim posebno ljubezen. V tem smislu velja beseda severonemškega nacionalističnega pesnika pl. Selchowa tudi za nas: Sem rojen, da nemško čutim, sem popolnoma vpostavljen na nemško mišljenje. Najprej pride moj narod, in potem mnogi drugi, najprej moja domovina, potem svet.

Iz tega premišljevanja sledi: Sem člen človeštva in člen naroda. So človeške pravice in narodnostne pravice, človečanska in narodnostna čast — in vse te si med seboj ne nasprotujejo, ker oboje korenijo v

istem nespremenljivem naravnem pravu: To je pravica do življenja in svobode, do zdravja, zakona, družine, dela, jezika, nravi in svojskosti, pravica do pravosti in verstva. Noben narod ne sme teh dobrin drugemu narodu osporavati, ker bi bilo to proti božjemu pravu. Imamo sveto dolžnost, da te dobrine branimo, ker so božja naloga, naša pot proti večnosti.“ Tako p. Georg von Sachsen.

Imamo torej naravno in v naravnem pravu temelječo pravico in dolžnost, da ohranimo svojo narodno posebnost. In imamo pravico in dolžnost, da svoj narod bolj ljubimo nego ostale narode. Tak je red krščanske ljubezni, ki zahteva, da moramo one bolj ljubiti, ki so nam bližji.

Profesor Franc Spirago piše v svojem „Katholischer Volks-Katechismus“, ki je preveden že na 12 jezikov, med drugimi tudi v hrvaščino, in je v nemščini izšel že v 60.000 izvodih:

„Kristjan sme in mora svoj narod bolj ljubiti nego tuje narode; kajti ta ljubezen je že od narave v človeku in je krščanska vera ne odpravlja, marveč jo poveljuje in goji. Če se pravi: »Kristjan sme ljubiti svoj narod,« je rečeno premalo. Treba je reči: »Kristjan mora ljubiti svoj narod.« Ljubezen do samega sebe in do staršev tudi ni samo dovoljena, marveč zapovedana. In zakaj naj ljubimo narod, iz katerega izhajamo in ki mu pripadamo? Zato, ker je narod velika družina, veliko krvno sorodstvo. Kakor svoje krvne sorodnike bolj ljubimo nego tujce, tako moramo tudi svoj narod bolj ljubiti nego tuje, ne da bi tuje prezirali ali sovražili. Ljubezen do naroda je torej utemeljena v naravni postavi, to je: v volji Stvarnikovi. Kakor nam je dal Stvarnik do narave večjo ljubezen do staršev nego do drugih ljudi v srce, tako nam je dal v srce tudi večjo ljubezen do naroda, iz katerega izhajamo in ki mu pripadamo. Ljubezen do naroda je torej predpis naravnega zakona. Krščanstvo pa predpisov naravnega zakona ne odpravlja.

Napako stori, kdor je nasproti lastnemu narodu brezbrizen ali če zataji pripadnost do njega. Napako pa stori tudi, kdor ljubezen do naroda pretirava. Narodni fanatizem ni nič drugega kakor malikovanje. Češčenje, ki smo ga dolžni Bogu, se tukaj skazuje narodu. Ljubezen do lastnega naroda ne sme voditi do sovražnosti ali krivičnosti nasproti pripadnikom tujega naroda; kajti pripadniki vseh narodov so otroci enega Očeta nebeškega in zato med seboj bratje in poleg tega so v katoliški Cerkvi združeni v eno veliko družino božjo. Kristus nas je v priliki o usmiljenem Samarijanu hotel poučiti, da tudi pripadnikov tujega naroda ne smemo izključiti od svoje ljubezni do bližnjega.“ — Tako Spirago.

NAROD — DRUŽABNO TELO

Ko govorimo o ljubezni do naroda, ne smemo izpustiti izpred oči dejstva, da je narod organizem, družabno telo.

Na Koroškem imajo Nemci že dolgo navado, da govorijo o izvenkoroških Slovencih, ki se zanimajo za usodo Koroške, zlasti še o onih, ki so skušali aktivno posegati v usodo Korotana, kot o „deželi tujih kalilic miru (landfremde Friedensstörer),“ o „brezvestnih, priseljenih hujskačih (gewissenlose, eingewanderte Hetzer).“

Kaj je torej s temi „deželi tujimi kalilci miru,“ s temi „brezvestnimi, priseljenimi hujskači“? Noben očitek ni krivičnejši nego je ta! Nemci

čisto pozabljajo, da tvorimo tudi mi Slovenci — kakor vsak drug narod — živ organizem, živo narodno telo. Kdaj je še bilo slišati, da se oko ne sme brigati za roko ali nogo, da se roka ne sme brigati za oko? Za vse ude človeškega telesa velja vzajemnostno načelo: Eden za vse, vsi za enega! Vsak ud telesa ne živi samo zase, marveč tudi za druge. Vsak ud ima ne le pravico, marveč tudi **dolžnost**, da se briga za ostale ude. Isto velja tudi o družabnem telesu. Če je en ud bolan, trpi celo telo. Kogar močno zob boli, je ves iz reda, ne more spati in ni za nobeno pravo delo. Če je en ud ogrožen in v nevarnosti, mu hitijo vsi ostali udje na pomoč. Tako je pri človeškem telesu, tako mora biti tudi pri družabnem telesu. In kakor človeško telo posveča največjo pažnjo in skrb ogroženim in bolnim udom, tako mora tudi narodno telo posvečati posebno **pažnjo in skrb svojim ogroženim in trpečim udom**. Hiteti mora tem udom na pomoč. Tudi narod in vse posamezne ude njegove mora pre-
vevati duh vzajemnosti: Eden za vse, vsi za enega!

Nemci tako radi poudarjajo, da tvori Koroška geografsko enoto. Poudarjajo, da nobena dežela v srednji Evropi nima od narave danih tako jasnih meja kakor Koroška. Vse to je resnično — a nas prav nič ne gane! Živ narod je neskončno več nego mrtve gore! Tudi Ogrska je bila geografska enota. A kdo se je ob sklepu vojne brigal za to, da se ohrani ta mrtva geografska enota, ko je šlo za to, da se združijo živi organizmi, da se ločeni udje združijo s svojimi narodnimi telesi. — In kdo je postavil deželne meje Koroške? Gore je postavil Bog, a meje vrh teh gora je postavil človek. Tujci so postavili meje Koroške, oni tujci, ki so naš narod razčlenili in razsekali na pet delov. Potegnili so meje skozi živo meso našega naroda! Protinaravno nasilje so izvršili in niso dopustili, da bi se bili ti nenaravno ločeni udje združili. Nesramnost je, če sedaj v opravičbo svojega nasilja pravijo: Bog je postavil Karavanke! Vedno so se ravnali po geslu: *Divide et impera!* Razdelili so nas in nam vladali. Mi pa vemo, da je Bog postavil tudi druge gore; postavil je tudi Dobrač in Osojske Ture in Sv. Heleno ter Svinjo planino — in preko teh gora gre meja med organizmoma nemškega in slovenskega naroda.

NAŠA SLOVANSKA „ŽLAHTA“

Na III. slovenskem katoliškem shodu v Ljubljani l. 1906. je govoril dr. Krek: „Večkrat sem že povdarjal, mi Slovenci smo majhni, pa to ni še vsa škoda, hujska škoda je to, da se še manjše delamo, kot smo. Na ta način mora socialni delavec pri nas imeti kot vrhovni rezultat vsega delovanja pred očmi blagor celokupnega naroda slovenskega. Naš narod — in med ta narod štejem tudi Istrane in Dalmatince in vse tiste, ki se imenujejo Hrvate ali karkoli že na našem jugu — naš narod, pravim, ima silno važno nalogo, ker naš narod šele sedaj pričinja živeti in vprašanje je, ali se bo to rojstvo našega naroda izvršilo prav in pravilno, ali pa bo naš narod na porodu umrl. To je vprašanje. Mi nimamo doslej še zgodovine svoje, imeli pa jo bomo v bodočnosti, ker naš narod čuva obali Jadranskega morja in vse velike spremembe, ki se bodo vršile v socialnem in političnem oziru v Evropi, bodo upoštevale te kraje, kjer prebiva naš narod.“

Naša narodna družina ne sega samo gori do Št. Gotharda, do Gosposvetskega polja, do Tilmenta in do Sotle in do Kulpe, marveč obsega

vse slovanske narode, predvsem seyeda vse južnoslovanske narode: Slovence, Hrvate, Srbe in Bolgare. Čim bližji in sorodnejši nam je kak slovanski narod, tem večjo ljubezen smo mu po naravi dolžni. Najbližji so nam ostali južnoslovanski narodi. Ruski narod je od nas najbolj oddaljen, a poznavalci trdijo, da je ruski jezik našemu slovenskemu jeziku sorodnejši nego češki ali poljski jezik. O da bi ne vladale na Ruskem tako nesrečne razmere! Brezbožni boljševizem je potrgal vezi z vsemi slovanskimi narodi. Rusija ni več slovanska. Če bi postala Rusija zopet krščanska in slovanska — kar Bog daj — mislim, da bi se vsak izobražen Slovan moral učiti lepega, mehkega, velikega ruskega jezika! Ta jezik bi pač predvsem prišel v poštev, da bi služil kot občevalni jezik med Slovani. V preteklosti so se nam tujci posmehovali, da velja za občevalni jezik med Slovani: nemščina! Ali bo nemščino nadomestila francoščina? Brez dvoma nam je bližji kak slovanski jezik. In kateri naj bi bil to, če ne največji slovanski jezik, blagglasna ruščina? In tega se vendar ne more zahtevati od vsakega slovanskega izobraženca, da bi se učil vseh slovanskih jezikov. To pa bi se moralo zgoditi, če bi na skupnih slovanskih kongresih vsak slovanski narod govoril v svojem jeziku. Če naj pride do resnične vzajemnosti med južnimi Slovani, potem bi bilo pač nujno, da bi se bolj začel gojiti študij drugega največjega južnoslovanskega jezika, to je bolgarskega.

Z vsemi Slovani nas veže vez jezikovnega in plemenskega sorodstva. Bratje in sestre smo si po krvi in jeziku.

„Z besedami: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe, se ne označuje enakost ljubezni z ozirom na krepkost (intenziteto), ko moramo sebe bolj ljubiti kakor bližnjega in bližnje ne z enako stopnjo ljubezni, marveč se s temi besedami označuje enakost ljubezni z ozirom na nagib in predmet v kolikor zaradi Boga (nagib) bližnjemu vobče želimo in preskrbimo iste dobrine (predmet) kakor sebi. Razumna narava sama nas nagiba, da one bolj ljubimo, s katerimi smo ože zvezani; milost (vera) pa narave ne uničuje, marveč jo spopolnjuje; zato smemo in moramo tudi z nadnaravno (krščansko) ljubeznijo one bolj ljubiti, s katerimi smo ože zvezani.“ Tako piše katoliški moralist p. Noldin S. J.

Vsi Slovani tvorimo veliko slovansko družino. Veže nas sorodstvo krvi in jezika. Iz tega izvira za nas npravstvena, etiška dolžnost — torej tudi pravica — da smemo in moramo slovanske brate in sestre bolj ljubiti nego ostale brate na svetu. Kakor pripadnikom lastnega naroda, tako smo tudi pripadnikom ostalih slovanskih narodov dolžni večjo ljubezen nego ostalim ljudem. To je zahteva narave, pa tudi zahteva vere. „Posebno vi Slovenci morate moliti za Ruse, ki ste z njimi v plemenskem sorodstvu,“ je zaklical nekoč nemški pridigar navzočim Slovincem, ko je govoril o potrebi molitve za nesrečno Rusijo. Ker smo Rusom kot Slovanom bližji nego Neslovani, zato imamo večjo dolžnost brigati se zanje, pomagati jim po svoji moči, torej tudi moliti zanje.

Prava ljubezen se mora kazati v dejanju. Kot kristjani in Slovani smo dolžni pomagati nesrečnim ruskim bratom. In s čim drugim jim moremo pomagati nego z velesilo molitve? Dolžni smo torej zanje moliti.

Med brati velja: Kar tebe boli, tudi mene boli; kar tebe veseli, tudi mene veseli. Z brati, ki so v stiski, trpljenju, nesreči, sožalujemo in sotrpimo in jim, kolikor moremo, skušamo pomagati.

Marks je zaklical: „Proletarci vseh dežela, združite se!“ Za nas Slovane pa velja: „Slovani vseh dežela, složite se! Bodite složni in spravljivi!“ Izginiti bi morali iz slovanske družine prepiri in bratomorne vojne. Vedno bolj bi se morali Slovani poznati med seboj, vedno bolj bi se morali ljubiti med seboj. Bratska ljubezen, dobrohoteča, odpuščajoča in na pomoč pripravljena, bi morala vladati med slovanskimi brati. Vladati bi moral med Slovani duh vzajemnosti po načelu: Eden za vse, vsi za enega! Ali: Vsak za vse, vsi za vsakega!

Tako lepe besede je zapisal Finžgar v romanu Pod svobodnim soncem, besede, ki bi morale biti resen opomin vsem Slovanom in ki bi si jih morali vsi Slovani zapisati globoko v srce:

„Velik bo Sloven, bival bo v mirnih hišah, rejene bodo njegove črede, svobodno sonce mu bo svetilo leto in dan, če bo složen z brati. Inače pride tujec, postavi mu peto na tilnik — in svobodni narod postane rob.“

* * *

Pri vsej upravičeni, dovoljeni in tudi dolžni ljubezni do lastnega naroda in do ostalih slovanskih bratov seveda nikdar ne smemo pozabiti, da smo po sv. krstu postali udje skrivnostnega telesa Kristusovega; kot taki ne smemo biti brezbrizni nasproti drugim, bolnim, mrtvim ali ločnim udom mističnega telesa Kristusovega. Le od Kristusa samega prekleti pogubljeni v peklju so nehali biti udje telesa Kristusovega. Tudi ne smemo pozabiti, da smo vsi ljudje ena družina božja, vsi bratje in sestre enega nebeškega Očeta. Da pri ljubezni do naše slovenske in slovanske narodne družine ne smemo drugih narodov zaničevati ali sovražiti. Da ne smemo pripadnikov nobenega naroda izključiti iz naše ljubezni do bližnjega. Najstrašnejša vseh herezij proti ljubezni do bližnjega je oni pretirani, nekrščanski, paganski nacionalizem, ki obožuje lastni narod, ki se hoče napraviti za samovladarja sveta in hoče vse druge ponižati za sužnje lastne vladohlepnosti. To omenja tudi Spirago. V posebni nevarnosti, da zapadejo temu pogubnemu, pretiranemu nacionalizmu so zlasti veliki, močni narodi, ki imajo v sebi moč, da male narode tlačijo, zatirajo in ugonablajo. Tak nacionalizem bi bil pogin človeštva, zlasti še pogin malih narodov. Paganski nacionalizem, to je pretirana ljubezen do naroda, vodi narode v propast; krščanski nacionalizem, to je v duhu krščanstva urejena ljubezen do lastne narodnosti, jamči narodom in človeštvu procvit in rast.

K. M. ALEŠ:

MEMENTO

Popotnik, ki hodiš po cestah ves sam,
pomni, da tujec ti človek je vsak:
nihče te ne ustavi, ne vpraša te, kam,
kam si namenil svoj trudni korak.

Ti blodiš po cestah, moj samotar.
in tu ni nikogar, ki bi ti v dar
vsaj dober, prijazen pogled poslal,
iz srca bolest ti in mrak pregnal.

Cesta je danes vsa hrupna, vesela,
po oknih vse polno luči gori,
a zate še leščerbe žalostne ni,
ki bi zate, glej, zate gorela!

MLADI SLOVAKI

„Mladina ima pravico poznati le en sam — izem, to je — nacionalizem!

Andrej Hlinka

Slovaki pred svetovno vojno skoro niso imeli svojega izobraženstva. Strašno madžarsko gospodarstvo ni dovolilo, da bi postal učitelj, profesor, uradnik, inženier oni Slovak, ki ni hotel prodajati svojega imena, zatajiti svojega naroda, ki se je zavedal, da je — Slovak. Vse vodstvo in službe, z edino izjemo dela duhovščine, so imeli v rokah Madžari. Med svetovno vojno so si Slovaki, skupaj s Čehi priborili svobodo in ob prevratu so se na mah odprla vsa pota v svet sicer malemu, toda prirodno nadarjenemu in sposobnemu narodu. Čehi so jim morali sprva pomagati; poslali so jim učiteljev, profesorjev in uradnikov na mesta, ki so jih zapustili Madžari. Sami Slovaki bi takrat tega skoro ne zmogli. V novi državi so dobili mnogo šol, ki so jih seveda napolnili sinovi kmetijskih staršev. Še danes je pretežna večina fantov in deklet na slovaških šolah izpod kmetijske strehe.

Novi slovaški narodni muzej

Ko sem bil na Slovaškem, sem bil v stiku z dijaki in akademiki, mogel sem jih poznavati

in se vživeti v njih položaj. Priljubili so se mi, Naravni, preprosti in gostoljubni fantje in dekleta so mi odkritosrčno pripovedovali o svojem delu, o borbah in težavah. Ko so govorili o svojem narodu, jim je beseda postala toplejša, oči so se zasvetile. Polno ljubezni je bilo v njih in trdne vere v srečno bodočnost, do katere bodo svojemu narodu tudi oni pripomogli po svojih močeh. V tej smeri se trudijo in napredujejo.

Ta idealizem jim pomaga premagati razne težave, ki se jim stavijo na pot. Večnoma so revnih staršev, študij omogočajo takim le instrukcije ter državne in krajinske podpore, za katere je seveda potreben dober uspeh v šoli. Pa vse to komaj zadošča in se kljub temu večkrat bore s pomanjkanjem in gladom.

Druga težava je v šoli, zlasti za nižješolce. Slovaških profesorjev je malo, slovaških učnih knjig še manj, tako da je to za prvošolčka, ki doma ni čul drugega kot slovaščino, že velika skala, ki jo vendar srečno prekobali, saj mu pomagata prirojena nadarjenost in podobnost obeh slovanskih jezikov.

Že v višji gimnaziji pa se začno zanimati študentje tudi za vsa mogoča izvenšolska vprašanja. Morda je ravno zavest, da Slovaki v pogledu izobraženstva zaostajajo za Čehi, in misel, da je mladi rod dolžan popraviti to napako, tista gonilna sila, ki žene že kvintana, sekstana, da zasleduje z zanimanjem vsak pojav slovaškega in predvsem slovaškega kulturnega življenja, pa naj bo to umetnostna razstava, nova drama v gledališču, nov časopis ali knjiga. Večkrat so me presenetili s poznavanjem svoje narodne

kulture in zgodovine. Seveda je med njimi tudi mnogo literatov, pa ne samo pisarjev „petošolskih izlivov“, ampak izide sem in tja celo zbirka poezij pesnika, ki še ni premagal „Maturine Špice.“ Rozvoj, časopis katoliških slovaških srednješolcev in srednješolk, je n. pr. sestavljen po večini iz dijaških prispevkov. Urednik se mi je kar „pritoževal“, da „študentarija preveč pisari“, tako je moral dati tiskati vseh 24 strani zadnje številke v drobnem tisku, da ugoti vsaj najbolj vnetim mladim mojstrom peresa.

Pero uporabljajo mladi slovaški dijaki in dijakinje tudi v druge svrhe, n. pr. kot izborno sredstvo za slovansko zблиžanje. Mnogi med njimi si dopisujejo s poljskimi, ukrajinskimi, bolgarskimi in drugimi tovariši ter tovarišicami. Nikar ne mislite, da je te stike težko dobiti! Nekdo napiše v imenu razreda ali gimnazije vabilo na gimnazije v Lvovu, Varšavi, Sofiji; naslove, ki jih dobe, si potem med seboj razdele. V korespondenci, ki se razvije med posamezniki, pretežno ni vsakdanjih brezpomembnosti, pač pa razgovori o sportu, znamkah, literaturi, tehniki in umetnosti, da, celo o gospodarstvu. Da, tudi za gospodarska in socialna vprašanja se zanimajo. Ko potem pridejo o počitnicah domov, ne pomagajo očetu samo s telesnim delom na polju, marveč tudi s praktičnimi nasveti. (Upoštevati moramo, da je slovaško podeželje pod madžarsko vlado kulturno popolnoma zaostalo.)

Slovaški narodni muzej: notranjost

V juniju, iste dni, ko bo v Ljubljani evharistični kongres, bo tudi v Pragi veliki, vsedrjavni katoliški shod. Slovaški študentje in študentke, ki so praktični katoličani, se z veliko vnemo pripravljajo nanj. Največjo preglavico jim seveda povzroča vprašanje: Kje dobiti denar? No in krožki in društva na vso moč prirejajo igre, akademije in podobno, da omogočijo s čistim izkupičkom najrevnejšim svojim članom pot v Prago.

*

Mnogostranost, na katero je prisiljena: učenje, skrb za življenje, za starše, ki so mnogokrat v bedi, pečanje z vsemi mogočimi dnevnimi vprašanji, slovaški študirajoči mladini ne da tiste globine, ki bi ji jo dal umerjen, enoten študij. Toda ta nedostatek jim nadomestata živahnost in bistrost, zlasti pa narodna zavednost, ki je njih glavna odlika. Kako naj bi si sicer razlagali, da so si Slovaki v sedmih letih (1927—1934) postavili nov narodni muzej, za katerega so ves denar (10 milijonov Kč = 20 mil. Din) zbrali med narodom. In kdo je zbiral? Zavedni, mladi slovaški učitelji in študentje. V njih srcih je pač prepričanje, da bi Slovaki nosili vodo v morje, če bi ne bila vsa njih umetnost, njih literatura in sploh vsa njih kultura samobitna, preporojena s svojstvenostjo njih naroda, če bi vse njih delo ne imelo barve in vonja slovaške zemlje, njih domovine.

l. z.

*

Dijaki in dijakinje, ki bi želeli dopisovati s slovaškimi tovariši in tovarišicami (piše vsak v svojem jeziku, za razumevanje zadošča češko-slovenski slovar), naj pošljejo

uredništvu „Mentorja“ naslov. Navedejo naj tudi šolo in razred ter stvari, za katere se zlasti zanimajo. (Literatura, umetnost, sport, filatelija itd.)

Obenem bo uredništvo poskusilo posredovati medsebojno zamenjavo v družine med počitnicami. To pomeni, kdor bi šel na Slovaško, bi imel v privatni družini hrano in stanovanje brezplačno, zato bi moral on tu nuditi Slovaku(-inji) isto za ves čas zamenjave, ki naj ne bo krajši kot mesec dni. Vožnja tja in nazaj cca 600 Din. Prijave za zamenjavo pošljite tudi uredništvu ter navedite: Kdaj bi šli, za koliko časa, kje bi nudili slovaškemu zamenjavcu hrano in stanovanje. (Naslov in kakšna obitelj: delavska, kmečka, učiteljska, uradnika - kakšnega in podobno),

JELENA RIASNICKA:

SNEŽENKY¹

Boleštný chlapec² na ulici
predával biele sneženky,
kúpila som vám po kytici,
prijmite darček³ Helenkin.

Tak rada dávam dárky
a⁴ najmä⁵, keď sú voňavé,
cez potoky a jarky,
sneženky, lefte⁶ belavé!

Povedzte všetkým⁷ známym⁸,
že⁹ rada snívam o láske¹⁰,
že biela vôňa¹¹ vábi
ma dnes ku rajskej prehádzke.¹²

Sneženky — sladké kvety,¹³
vy moja večná nevinnosť,¹⁴
stráca sa¹⁵ smútok¹⁶ bledý,
prichádza ku mne rajský hosť.

Slávnostné kúzla¹⁷ jarné,¹⁸
nádhery¹⁹ moje ľubostné,²⁰
spolu se showarájme
o plese svojom v polosne.

(Iz „Rozvoja“)

Pripomba: Vse slovaške besede imajo naglas na prvem zlogu: ia, ie, iu, se izgovarjajo kot ja, je, ju; ô se izgovarja kot uo.

¹ Zvončki, ² fantič, ³ darilce, ⁴ in, ⁵ zlasti, ⁶ letite, ⁷ vsem, ⁸ znanim, ⁹ da, ¹⁰ ljubezni, ¹¹ vonj, ¹² sprehodu, ¹³ cvetovi, ¹⁴ nedolžnost, devišstvo, ¹⁵ izgublja se, ¹⁶ žalost, ¹⁷ čari, ¹⁸ pomladni, ¹⁹ krasote, ²⁰ preljuje.

PISMO IZ SLOVAŠKE

Slovenskim sestram!

V naših slovaških časopisih večkrat kaj čitamo o Slovencih. Jan Irmiler omenja v „Peru“: „Slovenci nas ne poznajo поближе, ravno tako, kot jih tudi mi ne poznamo.“ In to je, žal, res. Akademiki so se doslej kolikor toliko spoznavali med seboj, toda intenzivnejšega stika med slovensko in slovaško mladino ni bilo, zlasti pa ne med dekleti, dasi je mnogo stvari, ki bi nas, kot Vas, gotovo zanimale.

Slovaške dijakinje na srednjih šolah se kulturno izobražujejo v kulturnih krožkih. Literatura, glasba, umetnost, aktualna dnevna vprašanja, predavanja, ki so v zvezi z njih bodočim poklicem, gledišče, akademije, to so stvari, za katere se največ zanimajo. Njih delo je drobno in tiho, včasih tudi precej skromno in bojazljivo, radi česar jih večkrat napačno presojajo tovariši študenti in javnost, toda mislim, da to izvira že iz slovaške dekliške narave. Marljivo zbirajo in grmadijo duševne vrednote, nekatere z zgledno vztrajnostjo, vendar se boje javnosti in nje kritike. To gre seveda v škodo celoti. Posledice tega čutimo največ v študentskih časopisih, kjer še vedno primanjkuje dekliških prispevkov. Toda tudi v tem oziru je že bolje, kar je posledica sistematične vzgoje, ki jo vrše naša študentska društva in časopis Rozvoj.

V zadnjem času se pojavlja pri nas težnja po korespondiranju s slovenskimi sestrami in brati. Zlasti mi, slovaške katoliške dijakinje, smo na to pripravljene z velikim veseljem. Radi tega Vas, prijateljice Mentorja, v imenu mladih katoliških Slovačinj — Vaših tovarišic, prisrčno vabimo k medsebojnemu dopisovanju, da se поблиže spoznamo in s tem po svojih močeh pripomoremo, da se duhovno zblížata naša naroda. Saj bi končno morala biti narodna dolžnost vsake izmed nas, delati na poglobljeno slovanske vzajemnosti, zlasti dveh tako sorodnih narodov, kot smo si Slovenci in Slovaki. Z dopisovanjem bi se pozneje omogočili osebni stiki, n. pr. z zamenjavo v družine o počitnicah.

Prosim Vas, sestrice, z zanimanjem in veseljem se lotite dela in nam pošljite na Slovaško čim več naslovov.

Prisrčno Vas vse pozdravlja Vaša slovaška sestra

Helena Pavličková,
učiteljščenica,

Nitra, Kláštor, Slovaško

Iz slovaš. orig. prev. l. z.

Križ nad votlino, kjer je bival slovaški svetnik Svarov na Zaboru pri Nitri

ANATOLE FRANCE — A. A.:

DIJAK - HUMANIST

Bil sem še majhen, a po svoje dober humanist. Močno sem občutil vso lepoto in plemenitost spisov, ki jih ljudje tako po pravici imenujejo leposlovje.

Profesor Kolar, priznavam, profesor Kolar s Titom Livijem v roki mi je vzbujal vzvišene sanje. Otroška domišljija je čudovita. In res veličastne slike se porajajo v glavicah navihančkov!

Kadar je profesor z globokim glasom starega župnika počasi izgovarjal stavek: „Ostanki rimske vojske so v varstvu noči dosegli Kanuzij“, sem gledal, kako gredo molče v svitu meseca skozi zapuščeno polje po poti z grobovi na obeh straneh blede obrazi s krvjo in prahom pokriti; gledal sem vdrtne čelade, porjavele skrivljene oklepe in zlomljene meče. In ta napol zastrti prizor, ki ga je počasi zagrinjala megla, je bil tako resen, tako otožen in tako poln ključovalnega ponosa, da mi je od žalosti in občudovanja srce bilo v prsih.

Toda šele ko sem se ustavljal na grški zemlji, sem videl lepoto v vsej veličastni preprostosti. Videl sem Tetido, kako se dviga kot bel oblček iznad morja, videl sem Navsikajo in njene tovarišice in palmo na Delu, videl nebo in zemljo in morje in nasmeh jokajoče Andromahe. Razumel sem in čutil. Pol leta se nisem mogel ločiti od Odiseje. Nešteto krat sem bil kaznovan zaradi tega. Toda kaj sem se zmenil za kazni? Bil sem z Odisejem na „temnozelenem morju.“

Končno sem dobil tragike v roke. Ajshila nisem dosti razumel, toda Sofokles in Euripides sta mi odprla začarani svet junakov in junakinj in mi odkrila pesmi nesreče. Ob vsaki žalogrji, ki sem jo bral, sem se znova veselil in solzil in znova trepetal.

Alkestis in Antigona sta mi vzbudili najplemenitejše sanje, kar jih je kdaj imel kak otrok. Z glavo sem bil pogreznjen v besednjak in sedeč pri pultu, ki je bil ves s črnolom počekčan, sem zrl v božanska bitja in gledal, kako padajo slonokostene roke na bele tunike, pa poslušal glasove, ki so bili lepši od najprijetnejše godbe in so mi ubrano in bolešno zveneli po ušesih.

Posebno ob zimskih večerih po študiju sem se na ulicah napajal ob tej luči in ob tej pesmi. Pod svetilkami in pred razsvetljenimi okni trgovin sem bral stihe, ki sem jih potem po poti polglasno ponavljal. Po ozkih predmestnih ulicah, ki jih je že mrak ovijal, je bilo opaziti živahnost zimskih večerov.

Često sem se zadel ob pekovskega vajenca, ki je s košaro na glavi sanjal, kot sem sanjal jaz, in često sem nepričakovano občutil na licih toplo sapo premraženega konja, ki je vlekel voziček. Resničnost ni ovirala mojih sanj prav nič, kajti srčno sem ljubil stare predmestne ulice, katerih kamenje me je gledalo, ko sem doraščal. Nekega večera sem bral stihe iz „Antigone“ pri kostanjarjevi svetilki in po dvajsetih letih si jih ne morem priklicati v spomin, ne da bi spet videl Auvergnata, kako si piha v roke, in ne da bi čutil ob strani tople peči, v kateri se peče kostanj. In spomin na tega pošenjaka se neopazno meša s tožbami tebarske device.

Tako sem se naučil veliko stihov. Tako sem spoznal marsikaj koristnega in dragocenega. Tako sem se izobrazil ob klasičnih velikanih.

K. M. ALEŠ:

NA SAMOTNI CESTI

Obstojte koraki: pozno je že,
ne mótite mrtve tišine,
naj misel sama prek zemlje gre,
obišče te mučne temine!

O, človek, stopi s ceste vstran,
da senca ne skruni svetlobe,
ko boš v samoti ves opran,
boš šele rešen grenkobe!

Če iščeš tolažbe, je trud tvoj zaman,
glej, saj te nihče ne sliši —
samotna je cesta in ti si bolan
in tēma je v slednji hiši.

K. M. ALEŠ:

DVA OBRAZA

Danes sem sam v sebi izbrušen,
trikrat prekaljen in preizkušen —
danes sem vsega veseljstva vladar.

Jutri bom v brezupju plaval
in med zavesami temnimi taval
in bom v viharju nezatna stvar.

JANEZ NEGRO:

PESEM

Bela, bela lilija
sredi mladega srca.

Mrzel, mrzel dih zavel,
liliji življenje vzal.

Rdeča, rdeča sočna kri
belo lilijo poji.

Mokre, mokre so oči,
smeha več na licih ni.

N O V E K N J I G E

M. Elizabeta O. S. Urs.: Slava sveti hostiji. 1935. Založil Jugoslovanski uršulinski provincialat v Ljubljani. Tisk Misijonske tiskarne, Domžale-Groblje. Str. 124. Cena broš. Din 15—, vez. Din 22— Naroča se v uršulinskem samostanu v Ljubljani in stane s poštnino Din 1'50 več. — Velicestno slavje evharističnega kongresa, na katerega se pripravljala Ljubljana in ves naš narod, da se zgrne okoli Boga med nami v sveti hostiji, je vzbudilo na gredah m. Elizabete žareče rože, katerih vonj naj bi prevzel naše duše in naša srca, da bi se ob njih pripravljala za sprejem evharističnega Kralja. Prigodnice, porečeš. Ne, to so pesmi, zajete iz dna verne duše, ki živi samo Bogu in uživa največjo srečo, ko se z njim pogovarja, ko ga moli v Najsvetejšem, ko se mu bliža in se združuje z njim v presveti Evharistiji in živi njemu in v njem in z njim in mu zato posvečuje sebe in vse in svojo pesem.

Pesem m. Elizabete je prisrčna, oblikovno dognana in svojstvena, čeprav ne more zatajiti, da je vzrastla ob Gregorčiču, Medvedu in Sardenku, pri katerem jo je zamikala zlasti cikličnost, kot jo kaže v tej zbirki meditacija ob molitvi sv. Ignacija „Duša Kristusova, posveti me!“ katero že poznamo iz predzadnje zbirke in je v novi knjigi poleg nekaterih drugih zopet priobčena.

Rad bi navedel to in ono pesem, da bi pokazal in predstavil z njo pesniško svojstvenost m. Elizabete, a ker ne dopušča prostor, naj sledi samo ena, edina prigodnica, če ne vpoštevam one „Evharističnemu Piju“:

EVHARISTIČNI KONGRES

Zagoreli so med nami
evharistični kresovi;
v sveto zbranost zatopljeni
naši dragi so domovi.

Vse prešinja sladka slutnja:
praznik praznikov se bliža,
tabernakelj se odpira
v odrešilni luči križa.

Ko bo brajda zadehtela,
ko pšenica bo zorela,
ko bo gledalo v poletje
rož škrlatnih pestro cvetje:
domovina bo vsa verna
pred monštranco pokleknila,
v hostiji deviškobeli
Kralja kraljev bo molila.

O, takrat:
vsaka naša želja bo daritev,
vsaka naša misel bo molitev,
srce vsako pesem bo iskrena,
vsaka duša zlata bo patena.

Taka je pesem m. Elizabete, tako se je pokazala v dveh zbirkah „Iz moje celice“, tako poznamo iz njenega „Cvetja na poti življenja“. Nova njena knjiga pomeni afirmacijo m. Elizabete med našimi najboljšimi pesnicami in obenem moremo še ugotoviti, da ji moramo priznati v naši religiozni literaturi — prvo mesto.

Lepa vsebina je tudi v okusnolepi opremi, zato knjigo prav toplo priporočamo!

Evharistične šmarnice za kongresno leto 1935. Ljubljana 1935. Založil Pripravljalni odbor za drugi jugoslovanski evharistični kongres v Ljubljani. Tiskala Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani. Str. 356. Cena vez. z rdečo obrezo Din 30—, z zlato obrezo Din 35—, na finejšem papirju Din 40— — Za evharistični kongres, ki bo, kakor upamo, največja prireditev, kar jih je kdaj Ljubljana doživela, se moramo pripraviti. Kakor je potrebno in hvale vredno, da vsak po svojih močeh gmotno prispeva in podpre pripravljalni odbor, da bo zunanja proslava Evharističnega Kralja pravi triumf, je še nujnejša in bistvenejša notranja, duhovna priprava slehernega za ta veliki praznik. Letošnje šmarnice, ki jih naš narod, stari in mladi, s prisrčno ljubeznijo do nebeške Matere obiskuje, so posvečene tej notranji pripravi, da bodo naša srca in naše duše doumele najslajšo Skrivnost in v velikem hrepenenju čakale slovesne dneve, ko bomo mogli izpričati pred vsem svetom, kako smo v globoki veri hvaležni Jezusu za Kruh življenja. Naša mladina, naše dijaštvo, bo najlepše pokazala svoje vedro zdravje, če bo zajemala iz Studenca večne ljubezni in se krepčala s presveto Evharistijo. Tako bo varno hodila v prihodnost, ki čaka nanjo, saj ji bo dajal moč On, ki je Pot, Življenje in Resnica. K njemu vodijo „Evharistične šmarnice“, ki jih toplo priporočamo, saj ni dovolj, da enkrat slišiš besedo življenja in njeno razlago, tudi sam moraš meditirati, premišljevat jo. To boš pa mogel, če imaš pred seboj tekst prelepih „Evharističnih šmarnic“, ki so jih spisali odlični sodruzi: dr. Turk, Al. Košmerlj, dr. Fabijan, dr. M. Slavič, dr. Snój, msgr. Jos. Dostal, dr. Fr. Ušeničnik, dr. Fr. Ks. Lukman, dr. Al. Odar, dr. Gr. Žerjav, dr. Fr. Grivec, dr. L. Ehrlich, dr. Fr. Kimovec, dr. Gr. Rožman, dr. C. Potočnik, dr. V. Fajdiga, dr. T. Klinar, dr. Fr. Jaklič, Fr. Koretič, dr. Jos. Demšar, Filip Terčelj, dr. Iv. Ahčin, dr. Jos. Ujčić, Fr. S. Finžgar, dr. Aleš Ušeničnik in dr. M. Opeka. Ta imena dovolj govore in se lahko zaneseš, da te res lepo pripravijo na evharistično slavje, obenem boš pa imel s knjigo tudi najlepší spomin na velike dni drugega jugoslovan-

skega evharističnega kongresa v Ljubljani, ki bo nemara — Bog daj! — pomenil tudi novo dobo tvojega življenja.

Ivan Pregelj: Izbrani spisi. Deseti zvezek: Otroci sonca. V Ljubljani 1935. Založila Jugoslovanska knjigarna. Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Ceč. Str. 335. Cena broš. Din 45.—, vez. Din 60.—. Iz „Povodnji“ pozna zdaj že vsak prvošolec košček sveta, kamor je postavil Pregelj „Otroke sonca“, o katerih sodi pisec v opombah, da so njegov svojski poetični realizem, drzen poizkus slovenske domačnosti družinske zgodbe brez določene lokaliziranega dejanja nekje med Loko, Idrijo in Tolminom. — Da, tam gori v loškem pogorju se začneja Pregljeva trilogija z idilo „treh mušketirjev“, čeprav so štirje, in so France, Lojze, Matija in Jože, ki so prišli na česnje k teti Katri v Sopotih, a jih je še bolj prignala petošolska sanja o Mariji, ki doživi svoje razočaranje ob Lomjanu in živi potem v tragiko in ne kakor botra Katra lepe idile, ki jo je zaupala svojemu „galjotu“ Francetu Pozniku, o katerem je upala, da bo čez sedem let novo mašo pel, a se je po devetih letih vrnil nazaj kot geometer iz trga „onstran sopotniških svetov“, odkoder se je pozneje še nekajkrat povrnil po poti „vzdolž jesenskih bregov, mimo umirjenih in kot sama lekarna zdravih gorskih studencev“, kjer je „v samih vonjih in sijajinah“ apostrofiral Jurčiča: „Les bi se prišel učiti, kakor Tavčar!“ — Je-li, ob tej idili, kakor je skozi in skozi Pregljeva, vendar ne več, ali so mu zavdali kraji ali mu je zavdal Tavčar s svojimi ljudmi „Med gorami“, Posavčeva česnja, Jakope — študentje! in še z onimi mnogimi iz Blegašvega kraljestva.

Svet osrednje zgodbe, prvotnih „Otrok solca“ (Dom in svet 1919 in ne 1918, kakor se je zapisalo piscu v opombah!), sedanje „Helene“ pa je Tolminsko, še točneje Sv. Lucija, pisateljev rojstni kraj, z bližjo in širšo okolico prav do Gorice. France iz „Sopotov“ je geometer v trgu — Tolminci, ki so ga poznali pod drugačnim imenom, ga tudi v Pozniku prepoznajo! — in se živi v novo okolje in družbo tam ob prelomu stoletja. Tržanska in kanclijska gospoda, poštar, učitelj, župnik, kaplan, smrti zapisani bogoslovec, Koširjevi s Heleno in Slavico, s stricem Felicem in šemlinarjem Janetom, „krvavcem“, polnijo pozorišče ob junaku geometru, ki se je vnel ob Heleni in jo končno dobi.

„Gloriosa“ iz goriške „Mladike“ 1922 zaključuje zdaj trilogijo kot „Slavica“. V glavnem je to povest neugnanega „fraca“ Koširjeve Slavice, ki užene „južnega brata“ Rosandića in se približa svojemu oboževaltju, odvovelemu učitelju Sivcu. Pozorišče isto kot v „Heleni“, kolikor pisatelj mimo-grede ne zamenja scenerije z Gorico in So-

poti, osebe iste, razen Rosandića, zagonetnega avanturista, ki je kljub polnokrvnosti blede prikazen brez pravih tal.

Pisatelj, ki si je svest svojega truda, je skeptičen: da li ni ta pesem sončnih otrok morda le premalo življenjska in neposredna, dasi upa, da je ljubezen, iz katere je venomer snoval in bajal, zabrisala zatohlost šolsko disponiranega koncepta. Citatelj, ki ga bo gotovo ta „domačnostna družinska zgodba“ zajemala, se za pisateljevo skepsu in upanje ne bo dosti menil, književni kritik pa bo po svoje modroval in razpravljal o — Ahilovi peti. Jezikovna presnova je na mnogih mestih res dobra, ne bi pa škodilo, če bi je bilo še več, zlasti če bi pisec retuširal svoje stilistične posebnosti, ki so v ustitih živih ljudi vse prej ko žive. In korektura bi morala biti tudi bolj skrbna: v knjigi je namreč ostalo več napak in nedoslednosti. — Ob desetem, jubilejnem zvezku Pregeljvih Izbranih spisov moremo le želeto, da bi jih dočakali še deset, med katerimi naj bi bilo še mnogo novih del!

Franc Bevk: Huda ura. Spisal —. 1935. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. Mohorjeva knjižnica 74. Natisnila Mohorjeva tiskarna v Celju. Str. 175. Cena broš. Din 16:50 (22—), vez. Din 25:50 (34—). — „Huda ura“ je v novi varianti obdelan Bevku tako priljubljen motiv zemlje lačnega kmeta, ki hoče doseči svoj namen na račun šinove ljubezni, kar vodi v usodno tragiko. Sredi poletja se od večera do večera odigra dejanje, ki gre neizprosno svojo pot, kakor hudina poletne nevihte. Slepi invalid Mohor gre že pozno v noč vasovat k Frenconovi Zalki, ki je ne more pozabiti, čeprav se mu je odtujila, in še vedno upa, da mu bo s svojo ljubeznijo lajšala temo življenja. Pa hodi k Zalki še Tine, ki mu križa pot in pove še za tretjega — Slivarjevega Pavleta. Zjutraj je vsa vas v Mlakarjevi senožeti. Pavle in Tine se borita za Zalko, medtem ko baranta Slapar s Frenconom. Zvečer je po končanem delu pri Mlakarju veselje. Moher igra na harmoniko, mladi svet pleše. Zalka se je odločila za Pavleta, v Tinetu zavre in tekmeč pade pod njegovim nožem. Konec: Slapar izgubi sina, a svoj namen le doseže na dražbi po Frenconovi smrti, zakaj Zalka je bila odšla preko morja, odkoder se ne mara vrniti, Tine čaka v ječi na novo življenje, Mohor pa hira in shira v svoji zatajeni žalosti. — Kakor v drugih svojih povestih je Bevk tudi v tej zajel v polno, ne zlagano in ne narejeno življenje, ki polje tudi v lepem, živem jeziku; namuznil sem se samo ob klicu mož, ki so „mašili seno v lonce“, ker vem, da ga tudi v cerkljanskih senožetih spravljajo v lonice!

Dr. Mihael Opeka: Iz mojih rimskih let. Kraji, zgodbe in ljudje. V Ljubljani 1935.

Založila in natisnila Misijonska tiskarna Groblje-Domžale. Str. 210 in 50 listov slik na posebnem, najfinejšem papirju. Cena broš. Din 45.—, vez. Din 56.—. Kanonika dr. Michaela Opeko pozna pač danes vsak po njegovih premnogih zbirkah klasičnih cerkvenih govorov, književno razgledan človek pa se spominja, s kakim veseljem je bral v starih letnikih „Domâ in sveta“ (1891—1898) njegove rimske cikle „Na tuji zemlji“ in „Iz počitniškega dnevnika“ in v mohorskih Koledarjih (1897—1900) „Sionske glasove“ in še v Domu in svetu 1902, kako je obujal spomine v ciklu „Roma la santa“. Leta 1916 je Leonova družba izdala vse te njegove pesmi v zbirki „Rimski verzi“, ki so zadnji opojni cvet klasične forme v našem slovstvu in bi morali rešiti iz njih, če že ne drugega, vsaj 8. in 9. eligijo iz cikla „Na tuji zemlji“: Vrhniko in Sveti večer, v naše srednješolske čitanke in ju postaviti ob Cankarjev odlomek o Vrhniki!

Vkdor pozna Opeko pesnika, bo njegove nove knjige „Iz mojih rimskih let“ še posebej vesel, saj bo ob vseh njenih dvaindvajsetih poglavjih: Zdoma za sedem let, Collegium Germanicum-Hungaricum, Začetne zgodbe na novem domu, Virtuti et Musis, Prvič pri Sv. Petru, „Evviva il papa re!“, Naša prisrčna svetišča, Rimski božič, San Saba in Pariola, V podzemeljskem Rimu, Odlični gostje, Ob sledovih davnega veličja, Vihar veselja v Izraelu, Leon XIII. in germaniki, Romanje k sedmerim cerkvam, Kardinal Pavel Melchers, Počitnice in še marsikaj. Na papeževem rojstnem domu, Proti cilju, „Introibo ad altare Dei“, Zgodbe pred koncem, „Krečmar pri treh kronah“ in konec — preživel s pisateljem njegovih sedem študijskih let na Gregorijanski univerzi in v kolegiju Germaniku (1891—1898) in poslušal tako avtentičen komentar „Rimskih verzov“! Seve, poleg tega bo spoznal tudi večni Rim, se versko poglobil in utrdil, ob raznih anekdotah bo pa tudi užil prijetne trenutke. Knjiga je razkošno opremljena, jezik vzoren. Dijaki, ki vas mika v svet, če ne morete drugače, pojdite vsaj ob Opekovi knjigi!

Dr. Josip Jeraj: Cerkvena zgodovina. Oris z domorodnega vidika. Spisal — — — Samozaložba 1935. Tiskarna sv. Cirila v Mariboru. Str. 288 velike osmerke. Cena Din 36.— Lepa, dobra in potrebna knjiga, saj smo doslej ob Strojovi in Medvedovi cerkveni zgodovini za šole in Ehrlichovi v mohorski izdaji in Turkovi le še pogrešali temeljitega in preglednega priročnika te vrste. Strnjeno, a vendar tako, da ne prezre ne enega momenta važnega v razvoju vsoljne Cerkve, nas informira avtor vzporedno tudi z verskim življenjem in dejstvom v naših krajih in pri drugih Slovanih vse do najnovejše dobe, radi česar še prav posebno priporočamo to

knjigo ne samo dijaštvu, temveč slehernemu izobražencu. Najhujša tiskovna napaka je pač ostala na strani 266, kjer je spremenjena avtokefalna cerkev v — avtofekalno!

Dr. Andrej Gosar: Za nov družni red. Sistem krščanskega socialnega aktivizma. Drugi zvezek: Cilji in pota. Prvi snopič. 1935. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. Izdano kot osma knjiga Znanstvene knjižnice. Natisnila Mohorjeva tiskarna v Celju. Str. 160. Cena broš. Din 30.—. Obširnemu prvemu zvezku Gosarjevega velikopoteznega dela se je pridružil zdaj prvi snopič drugega zvezka, ki izide v celoti v petih snopičih po 10 pol v presledkih po tri mesece. V tem snopiču obravnava avtor vprašanje občje blaginje, ki je osrednje jedro celega dela, kar nam nazorno pokaže s črtežem štirih koncentričnih krogov na osmi strani: jedro — vprašanje občje blaginje — je najprej obdano od obsežnega kompleksa socioloških in gospodarskih osnov (I. zv.) ter pogojev občje blaginje (II. zv.), kar bo obsegelo približno dve tretjini celega spisa in je kakor meso, v katerem se jedro — občja blaginja — razvija in od njega neposredno živi. Tretji krog zajema modroslovne in etične osnove (I. zv.) ter idejni in нравni prerod (II. zv.). Ta, svetovno nazorna posoda, ki objemlje ves sestav socioloških in gospodarskih osnov ter pogojev občje blaginje, je tisto po čemer se krščanski socialni aktivizem najbolj vidno in bistveno razlikuje od raznih drugih socialnih pokretov. Četrty krog obdaja s svojimi socialno tehničnimi vprašanji in razmotrivanji (Uvod v I. zv. in Organizirana borba v II. zv.) kakor skorja vso organizično celoto. Ob tem vidimo, kaj nam še vse prinese drugi zvezek in kako bo ta Gosarjeva knjiga temeljno delo, mimo katerega ne bo mogel nihče. Mladina, ki te čaka delo za nov družabni red, tolle, lege — v roke Gosarja in ga študiraj!

P. Mavricij Teraš O. M. Cap.: Za samostanskimi zidovi. Napisal — — — 1935. Izdala in založila Misijonska tiskarna Groblje-Domžale. Str. 120. Cena broš. Din 15.—, vez. Din 21.—, po pošti Din 1.— več. Pisatelj nam razgrne v prvem poglavju kratko zgodovino redovnega stanu, nato govori v drugem o pomenu in zaslugah, v tretjem se pomudi ob cerkvenopravnem opisu, v četrtem našteva milost in dobrote, v petem pa nas seznanja z žrtvami in težavami redovnega stanu, nakar sledi v šestem poglavju še razmotrivanje o poklicu v redovni stan. Knjiga, izšla je v „Mali knjižnici“ št. 22—25, je namenjena predvsem redovnim osebam, a bo zanimala tudi druge, ki bi se radi poučili o samostanih in njihovih prebivalcih.

Tihamer Toth: Čista mladost. To pomembno delo, o katerem smo v 1. št. poročali in ga letos priobčevali v avtoriziranem

prevodu v našem listu, bo izšlo tudi v posebni knjigi. Na to že zdaj opozarjamo vse, ki jih zanima, zlasti še radi tega, ker v „Mentorju“ nismo mogli prinesiti celotnega teksta. Bil je namreč preobširen in zato smo morali razne odstavke izpustiti. To pa smo storili samo zato, ker je bila izdaja celotne knjige zagotovljena.

P O M E N K I

Tihomir Ravinski. Ob Vaši črtici s kmetov vidim, da se delate. Kar v tem pravcu naprej, pa boste čez nekaj let lahko podali kaj lepega iz Vaših krajev, ki jih morda zdaj preveč enostransko poznamo. Priporočam Vam pa tudi, da bi pridno brali naše starejše in sodobne pisatelje ter se ob njih učili. Pesmi kažeta tudi napredek, zlasti ona o Muri, ki sem jo spravlil.

Ivan Podgornik. Prišlo je prepozno, da bi mogel spraviti v ta zvezek. Pride pa drugo leto vse na vrsto. Priporočam se Ti in Te pozdravljam!

Ivan. Izmed zadnjih treh bi bila samo „V brezovem gozdu“, ki bi jo pa moral tudi nekoliko opiliti. Upam, da boste prihodnje leto tudi tako vztrajali in da dosežete lepše uspehe kot letos!

C. M. Ker čakam, da se osebno oglasite, kot ste pisali, se tedaj pogovoriva o Vaših stvareh. Če imate ono obljubljeno že gotovo, prinesite s seboj. Po onem odlomku sodeč, dvomim, da bi bilo za naš list.

Kajžarski. Obljube nisem držal, a mislim, da zato ne boste hudi. Saj se prihodnje leto še kaj oglasite?

B. Boguslav. Najprej sem prebral Vaše pismo, v katerem mi sporočate, da imate že — 100 pesmi, izmed katerih ste jih poslali šest, češ, da so te najboljše. Metrično ste mi jih razložili in zahtevajoč stroge kritike — gotovo ste prepričani, da jo prenesejo, menite, da Vas bom „gotovo pripoznal za modernega“, za kakršnega se smatrate že sami. In še pišete, da bi poslali nekaj drugih pesmi, o katerih sodite, da bi prišle v list, če bi ga urejal dijak, tako pa da ne spadajo vanj. Vse to sem bral v Vašem pismu in potem pregledal pesmi. Dragi Boguslav, kakor bi Vas rad pripoznal za modernega, ne morem, ker so vse Vaše pesmi čisto navadni začetniški verzi, ki jezikovno in metrično šepajo na vseh koncih in krajih in so še vsebinsko tako vsakdanje po svojih obrabljenih motivih, da bi tudi pri uredniku dijaku ne našle milosti. Berite, berite naše stare in mlade in se potem prihodnje leto spet oglasite, da bom videl, s kakim razumevanjem ste študirali!

Sinus. Ob Vaši zbirki črtic moram reči, da imate talent. Ko pridete kaj mimo, se

zglasite, da Vam zvezek vrnem. Seveda pričakujem, da mi v jeseni prinesete kompletno „zbirko“, iz katere bom potem izbral „Pustolovščino“ in kar boste še dobrega napisali.

Viljem „Legenda o smreki“ ni ne vsebinsko ne jezikovno kaj posebnega, „Pomlad“ je nekoliko boljša, a sodi bolj v „Angelček“. Kako, da se niste večkrat oglasili, saj imate gotovo v zalogi kaj boljšega?

Janko. Ni še nič, a ona Vaša druga zgodba je taka, da bi jo morali samostojno obdelati in mi jo poslati za drugo leto.

V. Fr. Zal mi je, da radi pomanjkanja prostora Vaših slik ni bilo mogoče spraviti v ta zvezek. Prihranil sem jih, da začnem z njimi prihodnje leto „Mentorjevo galerijo naših šolnikov“. Mislite na to in pravočasno poskrbite, da ujamete še koga!

J. Q. „V Mentor?“ vprašujete kratko. „Še ne!“ odgovarjam, ker so vse šele prvi poizkusi.

Radomir Sandolj. Sam ali v dveh? Obe sta še zelo šibki, dasi je v „Mariji“ toplo čustvo, ki ga pa niste znali vlti v primerno obliko!

Adonis. Kaj bi bili predrzni, le še se oglasite in pošljite kaj boljšega, ker ta pošiljka kaže, da lahko zapojejo lepše pesmi. Svetoval bi Vam pa, da se držite za sedaj še tradicionalne forme, ker Vas svobodni verz zavaja v neokusnosti.

France Dolenjski. To in ono izberem.

A. A. Kaj pa, ali na Vaših gredah ne poganja nič domačega?

Quilibet. Najbolje bo, ako ono sliko s kmetov sami poskusite spraviti kam, druge stvari pa obdržim in pridejo prihodnje leto na vrsto. Ono dijaško povest mi pa, prosim, pošljite v pregled, morda je tako dobra, da bi jo začel priobčevati. Odlomek bi priobčil že v tej številki, a rajši počakam. V „Mentorju“ zelite, da bi sodelovali J. Jalen, Veli-konja, Magajna, I. Bučer, Remec, Pregelj itd. Povedati Vam moram, da sem vse te gospe že večkrat prosil in da so mi tudi obljubili svoje prispevke, katerih pa še vedno čakam. Morda jih bo Vaša želja vzpodbudila, da se za prihodnje leto le vsi po vrsti oglasijo in pripravijo s svojimi prispevki dijaštvo posebno veselje.

B. J. Prav prijetno pišete. Prišlo je prepozno. Prihranim za prihodnje leto!

Vsem; Vesele počitnice!

STATISTIKA NAROČNIKOV. Dija-kov: 732, iz raznih stanov: 452. Sku-paj: 1184. Upamo, da bo prihodnje leto število zopet tako, kot je bilo prejšnja leta! Oni, ki niste še poravnali naročnine, ne odlašajte več!

NOVA ZALOŽBA

V LJUBLJANI

KONGRESNI TRG 19.

Šolske potrebščine

za vse šole, učila, zvezki, barve, risalno in teh. orodje, nalivna peresa

Knjige:

šolske, leposlovne in znanstvene. Tuja, zlasti mladinska literatura v vseh jezikih. — Cankarjevi in Finžgarjevi zbrani spisi.

PO ZELO NIZKI
CENI

odlični prevodi iz klasične literature: Sophokles-Sovre: Kralj Oidipus, Euripedes-Sovre: Bratski spor, Shakespeare-Zupančič: Julij Cezar, Beneški trgovec. — V naši založbi je izšla dr. Jak. Kelemina: Literarna veda.

Pred nakupom

domaćih ali inozemskih knjig, revij, muzikalij itd. obrnite se na

Jugoslovansko knjigarno

r. z. z. o. z.

Ljubljana

Pred školižo

Ima stalno bogat sortiment slovenskih in tujejezičnih leposlovnih ter znanstvenih knjig ● zbirko žepnih slovarjev in učbenikov ● šolske knjige ● **Naročniki** knjižnih zbirk (leposlovne — ljudske knjižnice ● zbirke domačih pisateljev in Kosmosa) uživajo pri nakupu knjig domače zaloge ● **25% popust** (izvzemši šolskih)

Zahtevajte brezplačno cenike lastne založbe in knjižnih zbirk

DOM. ČEBIN

PREMOG - DRVA - KOKS

TELEFON
25 - 56

LJUBLJANA
VOLFOVA ULICA 1

